

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

05 Соціальні та поведінкові науки

051 «Економіка»

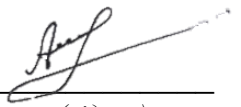
«Міжнародна економіка»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Розвиток зовнішньої торгівлі Греції: стан, тенденції та
перспективи»**

здобувача Верхогляд Анни Сергіївни

(підпис)

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент кафедри європейської економіки і бізнесу Вінська О.Й.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

В.о. завідувача кафедри: д.е.н, доц. Федірко О.А.

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 Економіка
Міжнародна економіка**

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Столярчук Я.М.

_____ Федірко О.А.

«___» _____ 20__ р.

«___» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти *Верхогляд Анні Сергіївни*

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: **«Розвиток зовнішньої торгівлі Греції: стан, тенденції та перспективи»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «___» _____ 20__ р. № _____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах міжнародних організацій, Євростату, Грецької статистичної служби та інших

План кваліфікаційної бакалаврською роботи

Розділ 1	Теоретичні основи розвитку міжнародної торгівлі
(термін подання – до 31 березня)	
Розділ 2	Аналіз особливостей зовнішньої торгівлі Греції
(термін подання – до 30 квітня)	

Об'єкт дослідження:	Процес розвиток зовнішньої торгівлі Греції.
Предмет дослідження:	Структура та основні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Греції
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Виявлення особливостей розвитку зовнішньої торгівлі Греції та визначення перспектив розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Розкрити суть поняття міжнародної торгівлі та визначити її види; Розглянути періоди розвитку міжнародної торгівлі; Визначити методологію дослідження зовнішньої торгівлі країни.
У розділі 2	Проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі Греції; З'ясувати роль морських перевезень в структурі зовнішньої торгівлі послугами Греції; Ідентифікувати перспективи розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Вінська О.Й.

(ініціали, прізвище)

Завдання одержав студент

(підпис)

Верхогляд А.С

(ініціали, прізвище)

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 51 сторінку, 4 таблиці, 17 рисунків, 5 формул, список використаних джерел з 33 найменуваннями, додатки.

«Розвиток зовнішньої торгівлі Греції: стан, тенденції та перспективи»

Об'єктом дослідження є процес розвитку зовнішньої торгівлі Греції.

Предметом дослідження є структура та основні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Греції.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи — виявлення особливостей розвитку зовнішньої торгівлі Греції та визначення перспектив розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- розкрити суть поняття міжнародної торгівлі та визначити її види;
- розглянути періоди розвитку міжнародної торгівлі;
- визначити методологію дослідження зовнішньої торгівлі країни.
- проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі Греції;
- з'ясувати роль морських перевезень в структурі зовнішньої торгівлі послугами Греції;
- ідентифікувати перспективи розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції.

Практичне значення отриманих результатів.

Результати дослідження можуть внести свій вклад у розвиток наукових знань про зовнішню торгівлю, а також допомогти у поглибленні розуміння грецької економіки. Це може бути корисним для студентів, викладачів та дослідників, які цікавляться цією темою.

Для підприємців, які зацікавлені у розширенні своїх торговельних відносин з Грецією або в інших країнах Європейського Союзу ця наукова робота надасть змогу зрозуміти особливості грецького ринку, показники та тенденції його

зовнішньої торгівлі, а також виявити можливості для розвитку торгівельних відносин з цією країною.

Результати дослідження також можуть стати основою для прийняття рішень у сфері зовнішньої торгівлі між Україною з Грецією. Вони допоможуть зрозуміти, які сектори економіки мають потенціал для розвитку співробітництва та в яких галузях можна розширити співпрацю.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: міжнародна торгівля, глобалізація, валовий внутрішній продукт, експорт, імпорт, зовнішньоторговельний оборот, сальдо торгівельного балансу, COVID-19, євроінтеграція, санкції,

В і д г у к
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувачки факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Верхогляд Анни Сергіївни

на тему: **«Розвиток зовнішньої торгівлі Греції: стан, тенденції та перспективи»**

- 1. Актуальність теми:** розширення географічної структури міжнародної торгівлі країни є важливим елементом посилення конкурентоспроможності на глобальній арені. Греція є країною-членом ЄС, успішно долає економічні труднощі завдяки його допомозі та виступає важливим гравцем на глобальному ринку морських перевезень. Зважаючи на історичні зв'язки, а також релігійну та культуру спільність, розширення співробітництва України з Грецією є надзвичайно важливим. Вищезазначене свідчить про особливу актуальність обраної теми.
- 2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи:** розкрито суть поняття міжнародної торгівлі та систематизовано її види; розглянуто еволюцію розвитку міжнародної торгівлі; систематизовано методи дослідження зовнішньої торгівлі країни; проаналізовано динаміку зовнішньої торгівлі Греції та з'ясовано значущість морських перевезень в її структурі.
- 3. Наявність самостійних розробок автора:** визначено перспективи розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції.
- 4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:** можуть бути використані для прийняття рішень у сфері зовнішньої торгівлі України з Грецією, адже дають розуміння потенціалу для розвитку співробітництва в різних секторах економіки за умов євроінтеграції.
- 5. Наявність недоліків:** суттєвих недоліків не виявлено.
- 6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:** робота є самостійним науковим дослідженням і рекомендується до захисту з високою позитивною оцінкою. Оцінка наукового керівника - 50 балів.

Науковий керівник:

доцентка кафедри
європейської економіки і бізнесу,
доц., к.е.н.

Вінська О.Й.

“ 22 ” травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	6
1.1. Поняття та класифікація видів міжнародної торгівлі.....	6
1.2. Періодизація розвитку міжнародної торгівлі.....	12
1.3. Методологія дослідження зовнішньої торгівлі країни	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ГРЕЦІЇ.....	28
2.1. Динаміка зовнішньої торгівлі Греції.....	28
2.2. Роль морських перевезень в структурі зовнішньої торгівлі послугами Греції.....	34
2.3. Перспективи розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції	42
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогоднішній світ не можливо уявити без всепоглинаючих процесів глобалізації. Усі економіки та країни світу стають все більш взаємопов'язаними та взаємозалежними, тому, щоб залишатися конкурентоспроможною на світовій арені, кожній країні потрібно активно залучатися до міжнародної кооперації.

Греція — це розвинена європейська країна, яка має довгу та складну історію. Вона зазнала значних економічних труднощів, попри те досі є активним гравцем на міжнародному ринку і має значний вплив на певні галузі. Тому вкрай важливим є дослідження зовнішньої торгівлі Греції, її стану, тенденцій та перспектив як в загальному, так і з точки зору можливостей розвитку співпраці України з Грецією за умов євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток міжнародної торгівлі вивчався багатьма дослідниками. Зокрема розвиток зовнішньої торгівлі Греції став предметом наукового аналізу таких вітчизняних дослідників: Б.В. Дідковська, Н.В. Комар, К. Дарвіду, С. Мякушко, Н. Бацак, І.В. Барановська та ін. Серед зарубіжних науковців у сфері зовнішньої торгівлі Греції відомі праці: Дж. Папантоніо, Б. Їлмаза, Дж. Маголіуса, Т. Цекеріса, М. Дрітсакі, Ч. Дрітсакі, А. Амадопулуса.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є виявлення особливостей розвитку зовнішньої торгівлі Греції та визначення перспектив розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції.

Для досягнення визначеної мети було поставлено наступні завдання:

- розкрити суть поняття міжнародної торгівлі та визначити її види;
- розглянути періоди розвитку міжнародної торгівлі;
- визначити методологію дослідження зовнішньої торгівлі країни;
- проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі Греції;

- з'ясувати роль морських перевезень в структурі зовнішньої торгівлі послугами Греції;
- ідентифікувати перспективи розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції.

Об'єктом дослідження є процес розвитку зовнішньої торгівлі Греції.

Предметом дослідження є структура та основні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Греції.

Методи дослідження. Для дослідження зовнішньої торгівлі Греції використовувались різноманітні методи дослідження. Перш за все, це були неформалізовані методи: описовий підхід та узагальнення статистичних даних. Окрім цього застосовувався ряд формалізованих методів, зокрема, індикативний метод, сценарне планування, метод міжнародних зіставлень, метод структурного аналізу, тощо. Використання усіх перелічених методів дослідження дозволило отримати комплексну оцінку стану та розвитку зовнішньої торгівлі Греції, визначити її конкурентну позицію на світовому ринку, дослідити перспективи розвитку співпраці з Україною.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів дослідження полягає у можливості використання нових знань про міжнародну торгівлю, її функціонування та роль у формуванні економічного розвитку країн для подальшого покращення інструментів дослідження, аналізу зовнішньої торгівлі і формування економічної політики країни. Було удосконалено знання та дані про економіку Греції, її роль на міжнародному ринку та її можливості для розширення міжнародної взаємодії.

Результати дослідження можуть бути використані для формування стратегії розвитку зовнішньої торгівлі Греції, виявлення нових можливостей для експорту та імпорту, підвищення конкурентоспроможності експортних товарів та покращення співпраці з іншими країнами.

Окрім цього, дослідження може стати основою для прийняття рішень у сфері зовнішньої торгівлі між Україною та Грецією. Вони допоможуть зрозуміти,

які сектори економіки мають потенціал для розвитку співробітництва та в яких галузях можна розширити співпрацю.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою роботи є офіційні статистичні та аналітичні матеріали міжнародних організацій, насамперед Світової організації торгівлі (СОТ), Світового банку, служби статистики Греції – Національного бюро статистики Греції, державної служби статистики України, Євростату, а також ресурси мережі Інтернет тощо.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів і висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний текст роботи становить 51 сторінку і включає 17 рисунків та 4 таблиці. Список використаних джерел містить 33 найменування. Роботу доповнено 6 додатками на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

1.1. Поняття та класифікація видів міжнародної торгівлі

За останні роки процеси глобалізації значно зросли та поширилися на увесь світ. В першу чергу такі зміни були спричинені прогресом у сферах технологій, транспорту та зв'язку.

Глобалізація — це процес посилення взаємозв'язків та взаємозалежностей між окремими людьми, підприємствами та країнами по всьому світу. Сьогодні важко знайти приклад закритої економіки. Усі економіки світу стали відкритими, але ступінь відкритості різниться від однієї країни до іншої. Таким чином, у сучасному світі жодна країна не є повністю самодостатньою і не може повністю себе забезпечити внутрішнім виробництвом [1, с. 112].

Тому, однією з ключових особливостей глобалізації є зростання міжнародної торгівлі, яка в останні десятиліття набула ще більшого значення. Зростання міжнародної торгівлі тісно пов'язане з глобалізацією, оскільки ці два процеси підсилюють один одного.

Таблиця 1.1 — Підходи до визначення поняття міжнародної торгівлі

Визначення міжнародної торгівлі	Джерело
Це торгівля між країнами, яка складається із ввозу (імпорту) товарів і послуг та їх вивозу (експорту). В її основі лежить міжнародний поділ праці.	Економічний словник-довідник [2, с. 202]
Це торгівля між резидентами різних країн, якими можуть виступати фізичні та юридичні особи, фірми, ТНК, некомерційні організації тощо. Вона передбачає добровільний обмін товарами, послугами, продукцією інтелектуальної праці між сторонами торговельної угоди.	Ю. Козак та інші [3, с. 8]
Це процес безпосереднього обміну товарами та послугами між господарюючими суб'єктами різних держав, державами та міжнародними організаціями.	Циганкова Т., Петрашко Л., Кальченко Т. [4]
Будь-яка міждержавна обмінна діяльність товарами, послугами та іншими результатами людської праці або елементами природи.	Лук'яненко Д., Поручник А., Столярчук Я. [5]

Джерело: складено автором на основі [2, с. 202], [3, с. 8], [4], [5]

Існує багато підходів до визначення терміну міжнародної торгівлі, деякі з них представлені у Таблиці 1.1 «Підходи до визначення поняття міжнародної торгівлі». Проаналізувавши різні погляди на формулювання дефініції «міжнародна торгівля», можна дійти висновку, що міжнародна торгівля — це процес обміну товарами, послугами та іншими результатами людської праці або елементами природи між резидентами різних країн. Вона передбачає добровільний обмін між різними господарюючими суб'єктами, такими як фізичні та юридичні особи, фірми, транснаціональні корпорації, некомерційні організації тощо.

Міжнародна торгівля — найперша форма міжнародних економічних відносин. Вона зародилася ще в стародавні часи, коли торговці різних країн відправляли свої кораблі на далекі відстані, де обмінювалися товарами, такими як вовна, метали, кераміка, скло та інші предмети.

З розвитком цивілізації і зміною економічної діяльності змінювалася і міжнародна торгівля. Детальніше її розвиток описано у підрозділі 1.2.

Протягом останніх двох століть міжнародна торгівля відбувається на глобальному рівні завдяки відкриттю ринків, усуненню торговельних бар'єрів, зростанню інтернаціоналізації господарської діяльності та зниженням витрат на транспортування товарів і послуг з країни в країну. Сьогодні міжнародна торгівля є ключовим елементом світової економіки та відіграє важливу роль у забезпеченні економічного зростання і процвітання різних країн.

Окрім того, глобалізація сприяла розширенню доступу підприємств до нових технологій, інформації та ресурсів з усього світу. Це спричинило підвищення ефективності та продуктивності в багатьох галузях промисловості, стимулюючи економічне зростання та створюючи нові робочі місця.

Загалом глобалізація та зростання міжнародної торгівлі тісно взаємопов'язані та відіграли значну роль у формуванні світової економіки в останні десятиліття. Оскільки світ стає все більш взаємопов'язаним, цілком імовірно, що міжнародна торгівля й надалі відіграватиме важливу роль у стимулюванні економічного зростання та розвитку.

Розвиток зовнішньої торгівлі є ключовим елементом забезпечення економічного розвитку країни, зокрема в контексті створення робочих місць, збільшення обсягу експорту та залучення іноземних інвестицій.

Зовнішня торгівля є історично найдавнішою і все ще важливою частиною зовнішньоекономічних відносин. Вплив міжнародної взаємодії на економічний розвиток окремих країн значно посилюється протягом усього періоду після Другої світової війни. За цей час розвиток міжнародної торгівлі належить до найдинамічніших елементів розвитку світової економіки. При цьому він являє собою не лише динамічний розвиток на кількісному рівні, а й в структурі складних міжнародних торговельних потоків [6].

Сучасну міжнародну торгівлю можна класифікувати за багатьма видами, які систематизовано на Рисунку 1.1.

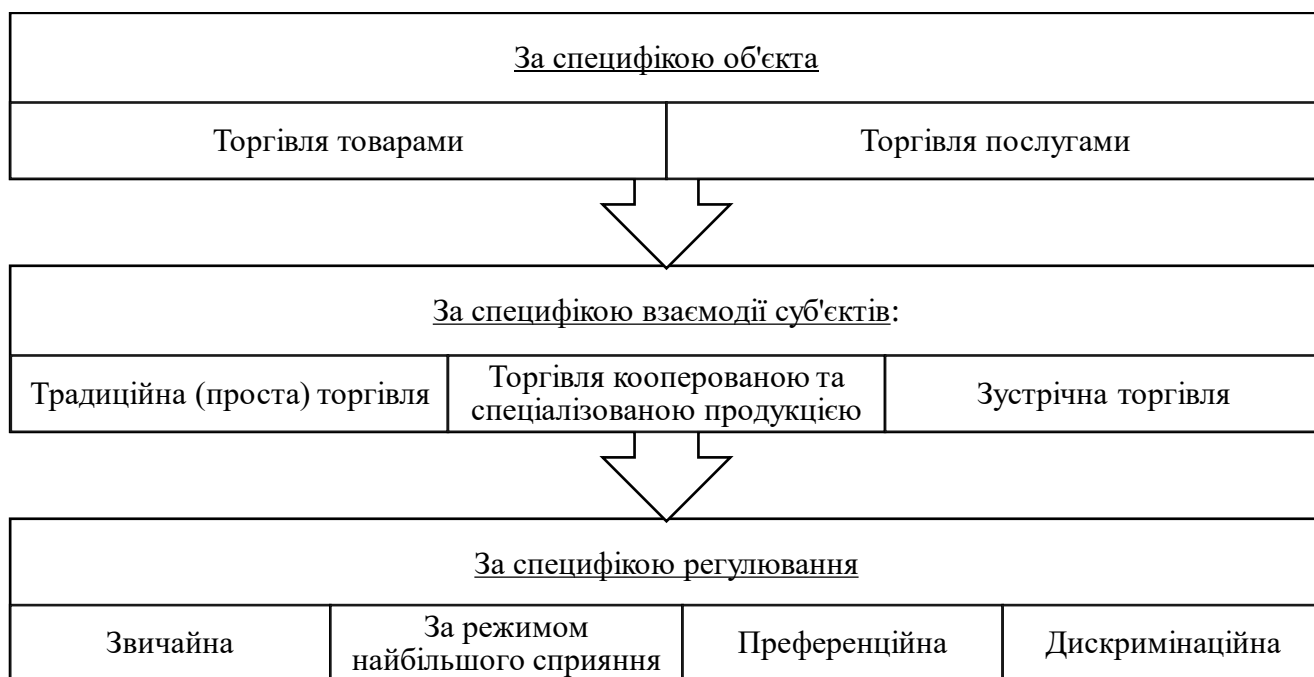

Рис. 1.1 – Види міжнародної торгівлі

Джерело: складено автором на основі [5, с. 89].

Отже, за специфікою об'єкта можна виділити наступні види міжнародної торгівлі: торгівля товарами та торгівля послугами. В свою чергу торгівля товарами поділяється на торгівлю сировинною, продукцією сільського господарства, промисловими товарами, результатами творчої діяльності тощо.

Торгівлю послугами можна поділити на торгівлю туристичними, транспортними, консультаційними, фінансовими, виробничими та іншими послугами.

Наступним класифікатором є специфіка взаємодії суб'єктів. Тут розрізняють традиційну торгівлю, торгівлю кооперованою та спеціалізованою продукцією та зустрічну торгівлю.

Традиційна або проста торгівля передбачає вільний експорт та імпорт товарів і послуг, тобто експортери та імпортери не мають ніяких зобов'язань, окрім контрактних угод щодо поставки товарів.

Кооперативна торгівля характеризується укладанням довгострокових договорів щодо виробничих зв'язків. Таким чином, суть кооперативної торгівлі полягає в тому, що юридично незалежні виробники з різних країн працюють разом на договірній основі для виробництва різних видів продукції, яка має чітко визначені цілі та стає частиною кінцевого продукту [7, с. 11].

Наступний вид торгівлі — зустрічний. Цей вид не передбачає руху грошових коштів, а продаж товарів або послуг вимагає зворотне постачання інших видів продукції. Для суб'єктів такий вид торгівлі має переваги в тому, що їм не обов'язково потрібно мати наявні грошові ресурси для проведення операцій такого роду.

Що стосується специфіки регулювання, то тут розрізняють такі види міжнародної торгівлі: звичайна, з режимом найбільшого сприяння, преференційна та дискримінаційна.

Звичайна торгівля — це такий вид міжнародної торгівлі, який не регулюється жодними торговельними угодами, і за якого діють лише звичайні митні ставки.

Режим найбільшого сприяння — це вид торгівлі, при якому один торговельний суб'єкт надає найбільшу можливу підтримку і преференції іншому. Цей підхід вимагає, щоб країна-партнер надала іншій країні переваги в обміні товарами і послугами, такі як зниження митних зборів, відмова від обмежень на

імпорт певних товарів, технічна підтримка та інші заходи, які забезпечують більш вільну та рівну торгівлю між партнерами.

Преференційна торгівля (від англ. „prefer” — надавати перевагу) — вид торгівлі, який передбачає надання державою для деяких інших країн торговельних пільг. Такі пільги можуть бути виражені як у зменшенні розмірів митних тарифів, так і наданні переваг, що стосуються кількісних і валютних обмежень, а також умов кредитування і страхування [5, с. 91].

Дискримінаційна торгівля — це вид торгівлі, за якого накладають обмеження на імпорт товарів та послуг залежно від їх походження. Така політика може бути застосована відносно окремих країн або груп країн. На практиці цей вид часто використовується стосовно країн, які порушують принципи ООН, правила міжнародної безпеки тощо.

Для того, щоб зрозуміти та дослідити рівень залученості країн у міжнародні торговельні відносини, економічне здоров'я та конкурентоспроможність країни використовують ряд показників. Їх можна умовно поділити на чотири основні групи: показники об'єму, показники структури, показники динаміки та показники результативності міжнародної торгівлі. Детальна класифікація наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 — Показники міжнародних торгових відносин

Група	Показник
Показники об'єму	- Експорт - Імпорт - Зовнішньоторговельний оборот - Фізичний об'єм міжнародних торговельних відносин - Генеральна торгівля - Спеціальна торгівля - Реекспорт - Реімпорт
Показники структури	- Товарна структура - Географічна структура - Інституціональна структура - Видова структура
Показники динаміки	- Темпи зростання експорту - Темпи зростання імпорту - Темп зростання зовнішньоторговельного обороту

1	2
Показники результативності міжнародної торгівлі	- Зовнішньоторговельне сальдо - Індекс умови торгівлі - Сальдо балансу послуг - Сальдо балансу товарів і послуг - Сальдо поточного рахунку платіжного балансу - Обсяги експорту/ імпорту з розрахунку на одну особу - Експортна, імпортна та зовнішньоторговельна квоти

Джерело: складено автором на основі [5, с. 86-87], [8].

Показники об'єму дозволяють побачити розміри зовнішньої торгівлі країни та можуть слугувати орієнтиром для розрахунку балансу торгівлі. Основними показниками у цій групі є: об'єми експорту та імпорту, зовнішньоторговельний оборот, фізичний об'єм міжнародних торгівельних відносин, генеральна та спеціальна торгівля, а також реекспорт та реімпорт.

Більші обсяги експорту, ніж імпорту, можуть свідчити про більшу конкурентоспроможність країни на світовому ринку, однак можуть також вказувати на залежність країни від експорту своєї продукції.

Наступна група — показники структури. За допомогою цих показників міжнародної торгівлі можна визначити, наскільки диверсифікована економіка країни. Тут розрізняють такі показники: товарна, географічна, інституціональна та видова структури.

Також важливими при оцінці ефективності економічної політики держави є показники динаміки, а саме: темпи зростання експорту, імпорту та зовнішньоторговельного обороту. Ці показники дають змогу побачити стан міжнародної торгівлі країни в динаміці та виявити певні тенденції.

Не менш важливими є показники результативності міжнародної торгівлі, до яких відносяться: зовнішньоторговельне сальдо, індекс умови торгівлі, усі види сальдо платіжного балансу, обсяги експорту та імпорту з розрахунку на одну особу, експортна, імпортна та зовнішньоторговельна квоти.

Отже, усі перераховані показники міжнародної торгівлі надають змогу оцінити масштаби, стан та перспективи розвитку міжнародних торгівельних

відносин, а також розробити заходи для підвищення ефективності співробітництва країн та підприємств.

1.2. Періодизація розвитку міжнародної торгівлі

Міжнародна торгівля є важливим елементом світової економіки та є джерелом розвитку країн та підприємств. Розвиток міжнародної торгівлі не є постійним, а періодично зазнає змін, які пов'язані з різними економічними та політичними чинниками.

Дослідження періодизації еволюції міжнародної торгівлі є досить важливим, оскільки дозволяє краще розуміти історію глобальної економіки та джерела розвитку сучасних економічних тенденцій. Крім того, знання про періоди розвитку міжнародної торгівлі допомагає у плануванні економічної стратегії країн та підприємств та прогнозуванні майбутнього зростання.

Основні періоди розвитку міжнародної торгівлі включають стародавній, середньовічний, ранній новий, індустріальний, довоєнний періоди, період Великої депресії, повоєнний період, період глобалізації, сучасний та постпандемічний періоди (Таблиця 1.3). Кожен з цих етапів мав свої особливості та вплив на розвиток міжнародної торгівлі.

Таблиця 1.3 — Періоди розвитку міжнародної торгівлі

Назва періоду та часові рамки	Короткий опис
Стародавній (до V століття н.е)	- Створення перших торгівельних шляхів; - Торгівля відбувалася в більшій мірі по бартеру; - Написані перших робіт, в яких були висвітлені переваги міжнародної торгівлі.
Середньовічний (V- XVI ст.)	- Збільшення торгівельних міст; - Створення перших міжнародних ярмарків; - Активне створення банків та кредитних установ.
Ранній новий період (XVI - XVIII ст.)	- Період Великих географічних відкриттів; - Скорочення шляхів до ринків збут; - Відкриття Америки; - Створення перших міжнародних компаній.

Продовження таблиці 1.3

1	2
Індустріальний період (XVIII - кінець XIX століття)	Відбулися дві промислові революції: - Перехід від ручного, ремісничо-мануфактурного й доморобного до великого машинного фабрично-заводського виробництва. - Перехід від використання вугілля до використання нафти, електрики, електродвигуна як головних енергоносіїв.
Довоєнний період (кінець XIX ст. – початок Першої світової війни (1914 р.))	- Розвиток транспортних шляхів та покращення транспортних засобів; - Зниження митних бар'єрів; - Розвиток НТП.
Період Великої депресії 1914 – 1939 рр	- Глибока економічна криза; - Перевиробництво, зменшення споживчого попиту та збільшення безробіття в більшості країн світу; - Високі мита на імпорتنі товари та низькі експортні ціни.
Повоєнний період 1940-і – 1970-і роки	- Започатковано процес зведення тарифних бар'єрів та інших обмежень на міжнародну торгівлю; - Розширення міжнародного співробітництва в галузі науки, техніки та інновацій; - Лібералізація економіки; - Створення великої кількості ТНК; - Створення багатьох міжнародних організацій; - Укладення угод про вільну торгівлю.
Період глобалізації 1980-і – 2009 рік	- Активний розвиток глобалізаційних процесів; - Стрімке розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій; - Поява глобальних міжнародних організацій; - Посилення ролі високотехнологічних галузей.
Сучасний етап 2009 – 2020 рр.	- Посилення міжнародної конкуренції; - Різке збільшення обсягів торгівлі; - Поширення інтернету та електронної комерції; - Посилення ролі регіональних інтеграційних угруповань.
Постпандемічний період з 2020 року	- Значне зменшення світових обсягів торгівлі; - Стрімка діджиталізація та цифровізація економіки; - Збільшення використання електронної комерції; - Зміна ланцюгів постачання та методів виробництва.

Джерело: складено автором на основі [4, с.15-27], [9], [10, с.107-115], [11], [12].

Міжнародна торгівля — це найперший вид міжнародних економічних відносин, що зародився ще у стародавньому світі. Ще наприкінці неоліту людина відкриває для себе землеробство та починає обмін надлишками врожаю. Тривав цей період близько до V століття нашої ери. Впродовж цього часу торгівля відбувалася в основному на суходолі через каравани, а також морськими шляхами.

Однією з найбільш відомих маршрутів торгівлі під час стародавнього етапу був шовковий шлях, який з'єднував Китайську імперію з Римською імперією. Цей

шлях проходив через Середню Азію, Індію, Персію та Сирію. Торгівля включала товари, такі як шовк, прикраси, тканини, спеції, золото та срібло.

Іншим важливим маршрутом був маршрут Індійського океану, який з'єднував Індію з Аравією, Африкою та Китаєм. Торгівля включала товари, такі як прянощі, біжутерія, текстиль, слонова кістка та шафран [9].

У цей період торгівля була дуже важливою для економіки держав, оскільки дозволяла їм отримувати різноманітні товари та розширювати культурні та соціальні зв'язки з іншими народами. Торгівля також допомагала розвивати знання та технології, адже нові товари приводили до збагачення культур та наукового досвіду. Першим способом, яким стародавні цивілізації почали торгувати, був саме бартер [13].

Багато думок щодо міжнародної торгівлі в той час висвітлювали в своїх роботах Платон, Ксенофонт та Арістотель. Вони проаналізували наслідки поділу праці та добровільного обміну товарами та вважали їх вигідними для обох сторін, залучених до операцій. У 380 р. до н.е. у «Республіці» Платон писав про практичну неможливість самодостатності для міста-держави та пояснював, що поділ праці забезпечує вищу продуктивність і більший результат, ніж автаркія, а також дозволяє індивідам спеціалізуватися відповідно до своїх природніх здібностей та наявних природніх ресурсів [10, с.107-115].

Наступним етапом розвитку міжнародної торгівлі був період Середньовіччя. Він відноситься до періоду доіндустріальної торгівлі та відбувався приблизно з V століття нашої ери до початку XVI століття. У цей період торгівля розширювалася та ускладнювалася за рахунок зростання числа торговельних міст, розвитку фінансової системи та зміни методів торгівлі.

Значну роль у розвитку міжнародної торгівлі відігравали ганзейські міста, що об'єдналися в Ганзейський союз. Вони забезпечували зв'язок між ринками Східної та Західної Європи, займалися обробкою та збутом сировини, розвивали промисловість, фінансовий та кредитний сектор.

Торгівля включала широкий спектр товарів, таких як сировина, їжа, тканини, шкіра, зброя, метали та інші речі. Важливими ринками були Єгипет, Сирія, Персія, Константинополь, Венеція, Генуя, Антверпен та інші міста.

У цей період з'явилися нові форми організації торгівлі, такі як товарно-грошовий обіг та міжнародні ярмарки. Розвиток фінансових відносин та засобів платежу сприяв появі банків, кредитних установ та векселів, що спрощували проведення міжнародних транзакцій.

Усе це дало поштовх до розвитку економіки та культури у всьому світі, сприяло розширенню торгових зв'язків між народами та збільшенню міжнародного обміну.

Наступний етап розвитку міжнародної торгівлі — ранній новий період, який тривав близько з XVI до XVIII століття. В цей час Європа почала активно займатися міжнародною торгівлею та здійснювати великі географічні відкриття. Цей період був пов'язаний зі зміною міжнародних економічних відносин, зокрема зі зростанням обсягів торгівлі, розвитком нових морських шляхів та збільшенням конкуренції між країнами.

Одним з найважливіших подій цього періоду стало відкриття морського шляху до Індії португальцем Васко да Гама. Це дозволило європейським країнам зайняти нові ринки збуту та отримати доступ до нових ресурсів, що сприяло збільшенню торгівлі міжнародними компаніями.

У цей період також було створено перші міжнародні компанії, такі як Голландська та Англійська Ост-Індійські компанії, які займалися торгівлею зі східними країнами та забезпечували контроль над деякими ринками збуту.

Ранній новий період розвитку міжнародної торгівлі був дуже важливим для подальшого розвитку світової економіки та підготував початок економічного зростання та глобалізації.

У цей період зародилася концепція меркантилізму, яка наполягала на тому, що придбання багатства, особливо багатства у формі золота, було надзвичайно важливим для національної політики. Характерними рисами меркантилізму є: контроль цін і заробітної плати, стимулювання національної промисловості

шляхом використання тарифів і квот на імпорт, перешкоджання укладанню торгових угод між державами, сприяння експорту готової продукції та імпорту сировини, обмеження експорту сировини та імпорту готової продукції.

Наступним важливим етапом був індустріалізм. Цей період надзвичайно важливий для розвитку міжнародної торгівлі, оскільки в цей час відбувся перехід від ручного виробництва до машинного та індустріального виробництва.

Цей етап характеризується в першу чергу зростанням промислового виробництва, змінами в технологічних процесах виробництва, а також зростанням глобалізації. Відбулося впровадження нових технологій, таких як механізація, текстильні та парові машини. До того ж стався бурхливий розвиток засобів комунікації: винахід газет, радіо і телебачення, що призвело до різкого розширення можливостей пропаганди [11].

Промислові революції, що відбувались в цей період, дозволила країнам розвивати нові промислові галузі та збільшувати експорт виготовлених продуктів. Це зробило міжнародну торгівлю більш інтенсивною та складною, оскільки країни змушені були знайти нові ринки для своїх товарів та шукати нових постачальників сировини.

Наступний етап тривав з кінця XIX століття до початку Першої світової війни. Під час цього періоду спостерігався активний розвиток міжнародної торгівлі, що було спричинено декількома важливими факторами. У другій половині XIX століття були винайдені нові технології, такі як сталеве виробництво, хімічна промисловість та електрифікація. Ці технології дозволили збільшити виробництво та підвищити продуктивність праці. У той же час транспортна інфраструктура значно розвинулася, зокрема були збудовані нові залізниці та пароплави, що збільшило швидкість та ефективність транспортування товарів.

Розвиток економіки призвів до підвищення рівня життя в багатьох країнах, що зумовило зростання попиту на різноманітні товари та послуги. Це змусило країни шукати нові ринки для збуту своєї продукції.

До того ж, у другій половині XIX століття було здійснено значні зусилля щодо зниження митних бар'єрів, що обмежували міжнародну торгівлю.

Після початку Першої світової війни наступила Велика депресія, яка була спричинена глибокою економічною кризою. Тому, міжвоєнний період ще називають «мертвим», або «чорним» періодом у розвитку міжнародної торгівлі, оскільки війна призвела до значного скорочення споживчого попиту, зменшення виробництва та збільшення безробіття в більшості країн світу. Характерними рисами того періоду були перевиробництво, зростання конкуренції між компаніями, високі мита на імпорتنі товари та низькі експортні ціни. Усі ці фактори призвели до зниження попиту на товари та послуги, в результаті чого рівень безробіття досяг 25% у деяких країнах, наприклад у США та Канаді.

У 1930-х роках багато країн почали вводити митні бар'єри, що обмежували міжнародну торгівлю. Наприклад, США прийняли Закон Смута-Гоулі про мита, який встановлював високі митні тарифи на імпорتنі товари [12].

Більшість країн відчула негативний вплив на свої економіки, але країни, що були залежні від міжнародної торгівлі, постраждали найбільше. Велика Британія, яка раніше була однією з провідних країн у світовій торгівлі, втратила своє лідерство через зростання конкуренції з боку США та Японії.

Однак, «мертвий» період також дав змогу країнам переглянути свою економічну політику та перебудувати свої економіки після кризи. Так, у багатьох країнах були прийняті заходи, що сприяли розвитку внутрішнього ринку та зменшенню залежності від зовнішнього сектора.

«Мертвий» період закінчився після закінчення Другої світової війни. Тоді розвиток міжнародної торгівлі розпочався з новою енергією. Було започатковано процес зведення тарифних бар'єрів та інших обмежень на міжнародну торгівлю, що сприяло зростанню торгівельних обсягів між країнами. Особливо швидко зросла торгівля між країнами Європейського Співтовариства, яке стало найбільшим експортером та імпортером товарів у світі. Також відбулося значне зростання міжнародного співробітництва в галузі науки, техніки та інновацій, що сприяло виробництву нових товарів та послуг.

У 1980-х роках світова економіка зазнала змін в результаті процесів глобалізації та лібералізації економіки, які супроводжувалися зростанням

торгівельних обсягів між країнами. Значне зростання міжнародної торгівлі стало можливим завдяки технологічним новаціям, що дозволили підвищити продуктивність та ефективність виробництва, а також зменшенню тарифних бар'єрів та інших обмежень на міжнародну торгівлю.

У цей період також було створено багато транснаціональних корпорацій (ТНК), які могли виробляти товари дешево завдяки економії на масштабах і технологіям масового виробництва. Ці ТНК контролювали значну частину світової торгівлі та самі по собі стали надзвичайно потужними суб'єктами.

Дуже важливою подією цього періоду, було створення різних міжнародних організацій, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, які стали фундаментом для розвитку міжнародної торгівлі та економічного зростання, а також формування регіональних інтеграційних угруповань (Європейське співтовариство, АСЕАН тощо). Збільшення кількості країн, які приєдналися до ООН призвело до укладення великої кількості угод про вільну торгівлю між державами-членами.

Наступним важливим етапом тривав з кінця XX століття до 2009 року. Це період активного посилення процесів глобалізації. Після Другої світової війни міжнародна торгівля стала рости, але на початку 90-х років вона зазнала змін. Збільшення залежності країн від глобальної економіки, зниження тарифів і бар'єрів на міжнародну торгівлю та розвиток інтернету дозволили компаніям з розвинутих країн почати використовувати дешеву робочу силу в країнах з низьким рівнем розвитку. Міжнародна конкуренція невпинно зростала.

В період з 2000 по 2009 міжнародна торгівля зростала зі швидкістю більше 5% щорічно. Одним з факторів такого зростання був розвиток міжнародних логістичних мереж. Розвиток торгівлі відбувався не лише між країнами, але і між регіонами, зокрема між Європою та Азією.

Важливою передумовою такого стрімкого розвитку стало широке запровадження та розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери економіки. Інтенсивно розпочався обмін продукцією інтелектуальної праці: ліцензії, ноу-хау, інжинірингові послуги [4, с.15-27].

Після світової фінансової кризи 2008 року, міжнародна торгівля стала повільно відновлюватися. Сталося певне зміщення в сторону менш розвинених країн, особливо в Азії. Країни з високим рівнем доходу стали менше важливими у світовій торгівлі.

Внаслідок зміни структури торгівлі, деякі країни почали звертатися до нових партнерів для забезпечення своїх торговельних потреб, часто це було встановлення більш тісних торговельних зв'язків з іншими країнами в своєму регіоні, що призвело до розвитку регіональних торгових угод.

Також торговельні компанії стали використовувати нові технології, такі як інтернет та електронна комерція, щоб спростити свої операції та збільшити ефективність.

У сучасному світі міжнародна торгівля є одним з найважливіших джерел економічного зростання та розвитку країн. Значний розвиток міжнародної торгівлі відбувається в таких секторах, як інформаційні технології, фінансові послуги, туризм та інші послуги.

Сучасна міжнародна торгівля характеризується зростанням обсягів торгівлі та змінами в напрямку розвитку міжнародних угод, які сприяють зниженню тарифів та інших бар'єрів для вільної торгівлі. Також можна зазначити розвиток електронної комерції та онлайн-торгівлі, що дає можливість компаніям та споживачам легше знаходити партнерів та ринки для реалізації своїх товарів і послуг.

Розвинені країни в першу чергу орієнтуються на розвиток сфери послуг, а також високотехнологічні галузі. Саме країни з такою специфікацією стають найважливішими та найвпливовішими гравцями на міжнародній арені.

Розвиток технологій та зростання інтернет-торгівлі дозволили компаніям з усього світу легко входити на міжнародний ринок та залучати клієнтів з інших країн. Завдяки цьому зросла конкуренція між компаніями та збільшилася кількість товарів та послуг, які можна придбати в інших країнах.

Країни Азії та Тихоокеанського регіону стали одними з найбільших учасників міжнародної торгівлі. Китай, Японія, Південна Корея та Індія стали

провідними експортерами світу. Зростання ролі цих країн обумовлене їхнім швидким економічним зростанням та доступністю дешевої робочої сили.

Переломною подією сучасності в розвитку міжнародної торгівлі була пандемія коронавірусу. В цей кризовий період стало зрозумілим, що досі є багато небезпек, що спіткають людство. Компанії змушені були переглянути свої ланцюги постачання та методи виробництва. Захист від COVID -19 і обмеження переміщень призвели до збільшення попиту на онлайн-покупки та електронну комерцію. Інтернет-магазини та інші платформи електронної комерції отримали більше замовлень, що дозволило підприємствам збільшувати свій обсяг торгівлі та досягати нових ринків.

За даними Світової організації торгівлі (СОТ), світовий обсяг торгівлі у 2020 році скоротився на 9,6% через пандемію COVID-19 [14, с.6].

Цей період можна назвати періодом активної і всеохоплюючої діджиталізації та цифровізації, оскільки, щоб залишатися конкурентоспроможними, компанії були змушені кардинально змінюватися в деяких сферах та пристосовуватися до нових реалій.

Невдовзі після пандемії розпочався новий виклик для світу, а особливо для України — російсько-українська війна, яка також має великий вплив на зовнішню торгівлю багатьох країн. Введені санкції проти РФ вплинули на діяльність багатьох компаній. Остаточний вплив цієї війни поки що важко оцінити, оскільки війна ще триває, що досі створює певні загрози у сфері міжнародної торгівлі.

Загалом, розуміння періодів розвитку міжнародної торгівлі допомагає краще зрозуміти сучасні тренди та тенденції у глобальній економіці, а також підготувати ефективну стратегію розвитку для країн та підприємств у міжнародному бізнесі.

1.3. Методологія дослідження зовнішньої торгівлі країни

Для того, щоб досягнути поставленої мети: дослідити види міжнародної торгівлі, етапи її розвитку, а також стан, тенденції та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі Греції, необхідно перш за все визначитися, які методи дослідження можна використати у цій сфері.

Отже, методи дослідження зовнішньої торгівлі держави можна умовно поділити на такі дві групи: формалізовані (кількісні) та неформалізовані (якісні) (Рисунок 1.2).

Формалізовані	Неформалізовані
• Метод аналізу збалансованості • Методи статистичного аналізу • Економіко-матиматичне моделювання • Економетричні моделі • Метод міжнародних зіставлень • Метод структурного аналізу • Метод матричного аналізу	• Описовий підхід • Узагальнення статистичних даних

Рис. 1.2 – Методи дослідження зовнішньої торгівлі держави

Джерело: складено автором на основі [15], [16].

Формалізовані методи дослідження — це такі підходи, що передбачають використання кількісних методів збору та аналізу даних для дослідження явищ та процесів. При дослідженні економічного стану країни цей підхід є дуже важливим, оскільки він ґрунтується на реальних даних, що є запорукою точності, об'єктивності та стандартизації і одночасно зменшує вірогідність помилок суб'єктивізму.

Індикативний метод передбачає розрахунок таких показників:

1) Експортна квота

$$ЕК = (E/ВВП)*100 \quad (1.1),$$

де ЕК — експортна квота;

Е — річний обсяг експорту товарів та послуг;

ВВП — річний обсяг валового внутрішнього продукту.

2) Імпортна квота

$$ІК = (I/ВВП)*100 \quad (1.2),$$

де ІК — імпортна квота;

І — річний обсяг імпорту товарів та послуг;

ВВП — річний обсяг валового внутрішнього продукту.

3) Зовнішньоторговельна квота

$$ЗТК = (ЗТО/ВВП)*100 \quad (1.3),$$

де ЗТК — зовнішньоторговельна квота;

ЗТО — зовнішньоторговельний оборот;

ВВП — річний обсяг валового внутрішнього продукту.

$$ЗТО = E+I \quad (1.4),$$

де ЗТО — зовнішньоторговельний оборот;

Е — річний обсяг експорту товарів та послуг;

І — річний обсяг імпорту товарів та послуг.

4) Сальдо торгівельного балансу

$$СТБ = E-I \quad (1.5),$$

де СТБ — сальдо торгівельного балансу;

Е — річний обсяг експорту товарів та послуг;

І — річний обсяг імпорту товарів та послуг.

Дисперсійний аналіз є одним з основних статистичних методів для аналізу залежності між кількісними змінними та категоріальними факторами. У дослідженнях зовнішньої торгівлі, дисперсійний аналіз використовується для вивчення впливу різних факторів на змінні, такі як обсяги експорту та імпорту, рівні цін на товари та послуги, або країни-партнери.

Основна ідея дисперсійного аналізу полягає у порівнянні середніх значень груп змінних та вивченні можливих відмінностей між цими групами. Дисперсійний аналіз дозволяє встановити, чи є статистично значущі відмінності між групами та які саме фактори могли спричинити ці відмінності.

Кореляційно-регресійний аналіз використовується для вивчення зв'язків між двома або більше змінними, які можуть впливати на зовнішньоторговельну діяльність країни. При цьому використовується статистичний інструментарій, щоб визначити наявність кореляційного зв'язку між змінними, які вивчаються, і знайти регресійну модель, яка описує ці зв'язки.

Наприклад, при дослідженні зовнішньоторговельних операцій країни, можна вивчити залежність між обсягом експорту та рівнем інвестицій у виробництво. У цьому випадку експорт розглядається як залежна змінна, а інвестиції як незалежна змінна. Застосовуючи кореляційно-регресійний аналіз, можна визначити ступінь залежності між цими змінними та встановити, які фактори впливають на зовнішньоторговельну діяльність країни.

Сценарне планування або прогнозування є важливим методом дослідження зовнішньої торгівлі країни. Цей метод використовується для прогнозування майбутнього стану зовнішньоторговельної діяльності країни на основі даних з минулих років та аналізу тенденцій та прогнозів міжнародних ринків.

Сценарне планування використовується для прогнозування рівня експорту та імпорту країни на основі економічних, політичних, соціальних та інших факторів, які мають вплив на зовнішньоторговельну діяльність.

Сценарне планування може також використовуватися для оцінки можливих наслідків різних сценаріїв розвитку зовнішньоторговельної діяльності країни. Наприклад, якщо країна розглядає можливість вступу до певної міжнародної

організації, варто провести сценарне планування для оцінки можливих наслідків такого вступу на зовнішньоторговельну діяльність країни.

Гравітаційне моделювання є одним з методів емпіричного дослідження зовнішньої торгівлі країни. Цей метод базується на ідеї, що обсяг торгівлі між двома країнами пропорційний їхнім відстаням і розміру їх економік. Згідно з цією моделлю, обсяг торгівлі залежить від економічного розміру країн, відстані між ними та інших факторів.

Для проведення гравітаційного моделювання необхідно зібрати дані про обсяги торгівлі між різними країнами, їхні відстані та економічні показники. Далі, використовуючи статистичні методи, потрібно побудувати математичну модель, що описує залежність між цими змінними. За допомогою цієї моделі можна прогнозувати обсяг торгівлі між різними країнами в майбутньому, оцінювати вплив різних факторів на обсяг торгівлі та проводити аналіз ефективності різних торгових політик.

Методологія нечіткої логіки є також корисною для дослідження зовнішньої торгівлі країни, оскільки вона дозволяє врахувати нечіткі, нестабільні та неоднозначні поняття та фактори, які впливають на торгівельні процеси.

Наприклад, в контексті зовнішньої торгівлі можна використовувати нечіткі змінні для опису понять, таких як «велика кількість товарів», «висока якість товарів», «великий попит на товари», «надійність постачальників» тощо. Нечітка логіка дозволяє оцінювати інформацію, яка не є точною або відомою з певною ступенем необхідної достовірності, що є часто необхідним у сфері зовнішньої торгівлі.

Окрім того, методологія нечіткої логіки може бути використана для моделювання нечітких залежностей між різними факторами, що впливають на зовнішню торгівлю країни. Це дозволяє враховувати взаємозв'язки між різними змінними, які не завжди можна описати за допомогою точних математичних формул.

Імітаційне моделювання є потужним інструментом для дослідження зовнішньої торгівлі країни. Воно дозволяє створити віртуальну модель торгівельної

системи та відтворити різні сценарії її розвитку, що дозволяє оцінити різні варіанти розвитку подій та прийняти ефективне рішення.

Імітаційне моделювання допомагає визначити ефективність торгівельної політики країни, її конкурентні переваги та слабкі місця, а також прогнозувати ризики та наслідки різних торгівельних рішень.

Наприклад, моделювання може допомогти відтворити торгівельну систему країни, щоб відслідковувати різні аспекти торгівлі, такі як експорт, імпорт, транзит, тарифи, котирування валют, ринки збуту та інші. На основі цих даних можна розробити різні сценарії розвитку торгівлі та оцінити їх ефективність.

Стохастичне моделювання є ще одним потужним інструментом для дослідження зовнішньої торгівлі країни. Воно дозволяє враховувати випадковість та невизначеність в процесах, що відбуваються в торгівельній системі країни, що дозволяє отримати більш реалістичні результати дослідження.

Застосування стохастичного моделювання дозволяє визначити ризики, пов'язані з різними аспектами зовнішньої торгівлі країни, такі як коливання цін на товари, зміни попиту та інші фактори, які можуть впливати на результативність торгівельних операцій.

За допомогою стохастичного моделювання можна проводити різні сценарії розвитку зовнішньої торгівлі країни та оцінювати їх наслідки на основі статистичних даних. Також можна проводити аналіз різних варіантів торгівельних стратегій та оцінювати їх ефективність, враховуючи можливість виникнення різних ризиків та несприятливих умов.

Моделювання одновимірних часових рядів є важливим інструментом для аналізу динаміки зовнішньої торгівлі країни. Воно дозволяє аналізувати зміни величин, які вимірюються в часі (наприклад, обсяги експорту та імпорту) та виявляти тенденції та закономірності в їхньому розвитку.

Одновимірні часові ряди можна моделювати за допомогою різних підходів, таких як метод авторегресії (AR), метод ковзної середньої (MA), метод авторегресії з ковзною середньою (ARMA), а також більш складні моделі, такі як авторегресійні

моделі зі змінною структурою (ARIMA) та авторегресійно-інтегральні моделі (ARIMAX).

Застосування цих моделей дозволяє отримати прогнози для майбутніх значень величин, що вимірюються в часі, що є важливим для прийняття рішень в галузі зовнішньої торгівлі країни.

Метод міжнародних зіставлень полягає у порівнянні показників економічної діяльності різних країн з метою виявлення рівня їхнього розвитку та визначення можливостей для поліпшення економічного становища. Один з основних інструментів методу міжнародних зіставлень — це порівняльний аналіз показників економічної діяльності різних країн, таких як ВВП, індекси споживчих цін, інвестиційний клімат тощо.

Метод структурного аналізу дозволяє розглядати економіку країни як систему з окремих елементів, які взаємодіють між собою. Структурний аналіз зазвичай починається з виділення окремих секторів економіки, таких як сільське господарство, промисловість, послуги тощо. Потім проходить аналіз взаємодії цих секторів між собою та їх впливу на зовнішню торгівлю країни.

За допомогою методу структурного аналізу можна визначити, які сектори економіки є найбільш важливими для зовнішньої торгівлі країни, та визначити можливості для поліпшення торгівельних відносин у цих секторах. Також метод структурного аналізу дозволяє визначити можливі негативні наслідки зовнішньої торгівлі для окремих секторів економіки.

Метод матричного аналізу заснований на матричному представленні економічних відносин та взаємозв'язків між країнами, що взаємодіють у сфері зовнішньої торгівлі. Цей метод полягає в створенні матриці відносин між країнами, в якій кожен елемент матриці відображає обсяг торгівлі між двома країнами. Зазвичай використовуються дві матриці: матриця експорту та матриця імпорту.

Після створення матриці можна проводити різноманітний аналіз зовнішньої торгівлі країни. Наприклад, можна визначити країни, з якими країна має найбільший обсяг торгівлі, та з якими країнами потрібно підвищити обсяг торгівлі.

Можна також визначити найбільш популярні товари, які країна експортує, та найбільш потрібні товари, які країна імпортує.

Метод матричного аналізу дозволяє виявити можливості для покращення зовнішньої торгівлі країни. Наприклад, якщо виявлено, що країна має низький обсяг торгівлі з певною країною, варто розглянути можливості для підвищення обсягу торгівлі з цією країною. Також метод матричного аналізу дозволяє визначити можливі ризики для зовнішньої торгівлі країни, такі як можливі проблеми з торгівлею з певною країною у разі виникнення політичних або економічних криз.

Інша група методів — неформалізовані, до яких належать описовий підхід та узагальнення статистичних даних. Ці методи базуються на виявленні, описі та систематизації факторів, що впливають на динаміку і структуру зовнішньої торгівлі та визначають тенденції її розвитку. При дослідженні зовнішньої торгівлі держави ці методи застосовуються для оцінки стану та з'ясування перспектив подальшого розвитку зовнішньої торгівлі країни [16].

Використання усіх перелічених методів дослідження дозволяє отримати комплексну оцінку стану та розвитку зовнішньої торгівлі країни, визначити її конкурентну позицію на світовому ринку, знайти шляхи для покращення торговельної політики країни та розвитку її зовнішньоекономічної діяльності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ГРЕЦІЇ

2.1. Динаміка зовнішньої торгівлі Греції

Греція — це розвинена країна на півдні Балканського півострова. Вона є одночасно європейською, балканською, середземноморською та близькосхідною країною, оскільки розташована на стику Європи, Азії та Африки. Греція має дуже довгу та не менш складну історію. Територія сучасної Греції належала раніше стародавній Греції, Візантійській імперії та майже чотири століття Османській імперії.

Сьогодні Греція є членом багатьох міжнародних організацій серед яких: Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський Союз (ЄС), НАТО, Рада Європи, Організація Економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Світова організація торгівлі (СОТ) та інших. Участь у міжнародних організаціях дозволяє Греції забезпечувати свої національні інтереси на міжнародній арені, зокрема захищати права своїх громадян, здійснювати зовнішньополітичну діяльність, залучати інвестиції та підтримувати розвиток країни.

За Індексом глобальної конкурентоспроможності, який оцінює спроможність країн забезпечити високий рівень процвітання власних громадян, Греція посіла 57 місце в 2019 році з загальним балом у 63 зі 100 можливих, що є відносно невисоким результатом (Таблиця 2.1). Зокрема, проблемними для Греції були такі сектори: здатність до інновацій, фінансова система, інституції, ринок праці та товарний ринок. При цьому досить хороші позиції Греція займає по охороні здоров'я та інфраструктурі.

Враховуючи складну економічну ситуацію та фінансову кризу, яка сколихнула Грецію в останні десятиліття, рівень конкурентоспроможності країни залишається проблематичним. Однак, уряд Греції вживає заходів для покращення

економічної ситуації та розвитку бізнесу в країні, що може призвести до покращення її рейтингу в майбутньому.

Досі чистий зовнішній борг Греції складає вагомий відсоток від ВВП: 160% (Рисунок А.1). Отже, заборгованість Греції залишається на досить високому рівні, що ставить перед країною виклики у плані фінансової стійкості та забезпечення сталого економічного зростання.

Таблиця 2.1 – Індекс глобальної конкурентоспроможності Греції за 2019 рік

№	Показники	Бали (макс. 100)	Рейтинг
1	Інституції	51	85
2	Інфраструктура	78	37
3	Запровадження ІКТ	65	52
4	Макроекономічна стабільність	75	64
5	Охорона здоров'я	94	23
6	Навички	70	41
7	Товарний ринок	54	81
8	Ринок праці	53	111
9	Фінансова система	49	115
10	Розмір ринку	60	57
11	Динаміка бізнесу	59	76
12	Здатність до інновацій	45	47
Загальне значення		63	59

Джерело: складено автором на основі [17].

Аналізуючи валовий внутрішній продукт Греції (Рисунок Б.1) можемо дійти висновку, що економічний стан країни великою мірою залежить від боргового стану. В 2015 році Греція допустила дефолт в країні, оскільки не здійснила обов'язкову виплату по кредитах МВФ. З 2015 року по 2019 були незначні коливання в загальному розмірі ВВП Греції, однак у 2020 спостерігається погіршення, так як це був період активного поширення пандемії коронавірусу, що мало негативний вплив на економіку усього світу. В 2021 році ми спостерігаємо значне покращення, що в першу чергу було спричинене послабленням карантинних обмежень.

Розглядаючи показник ВВП на душу населення (Рисунок Б.2) можна дійти висновку, що Греція — це країна з високим рівнем доходу (за класифікацією Світового банку за 2021 рік до таких країн належать ті, чий ВВП на душу населення становить 12 695 доларів США або більше) [18]. В 2021 році ВВП на душу

населення Греції склав понад 20 тисяч доларів США, що є найвищим значенням країни починаючи з 2015 року. Хоча рівень доходу Греції і є високим та кращим ніж середній світовий показник, однак порівнюючи з іншими країнами ЄС, Греція все ще залишається позаду.

Греція — це індустріально-аграрна країна. Сектор послуг Греції є найвагомішою складовою її ВВП. У 2021 році цей сектор зайняв 67% від ВВП, тоді як промисловість і сільське господарство — 16% і 4% відповідно (Рисунок Б.3).

Перш за все, щоб оцінити зовнішню торгівлю країни, необхідно проаналізувати абсолютні показники: обсяги експорту, імпорту та зовнішньоторговельний оборот.

На Рисунку 2.1 можна побачити, що обсяги експорту Греції значно коливалися впродовж період з 2012 року по 2021. Перший стрімкий спад експорту (на 18%) був спричинений дефолтом країни в 2015 році. Вже в 2017 економіка країни почала відновлюватися, однак пандемія COVID-19 внесла свої корективи, які Греція не змогла пережити без вагомих збитків. Оскільки країна великою мірою залежить від експорту послуг, обсяг експорту в 2020 році знизився на 27%. В 2021 році у зв'язку з послабленням карантинних обмежень обсяг експорту значно підвищився і навіть перевищив допандемічний рівень.

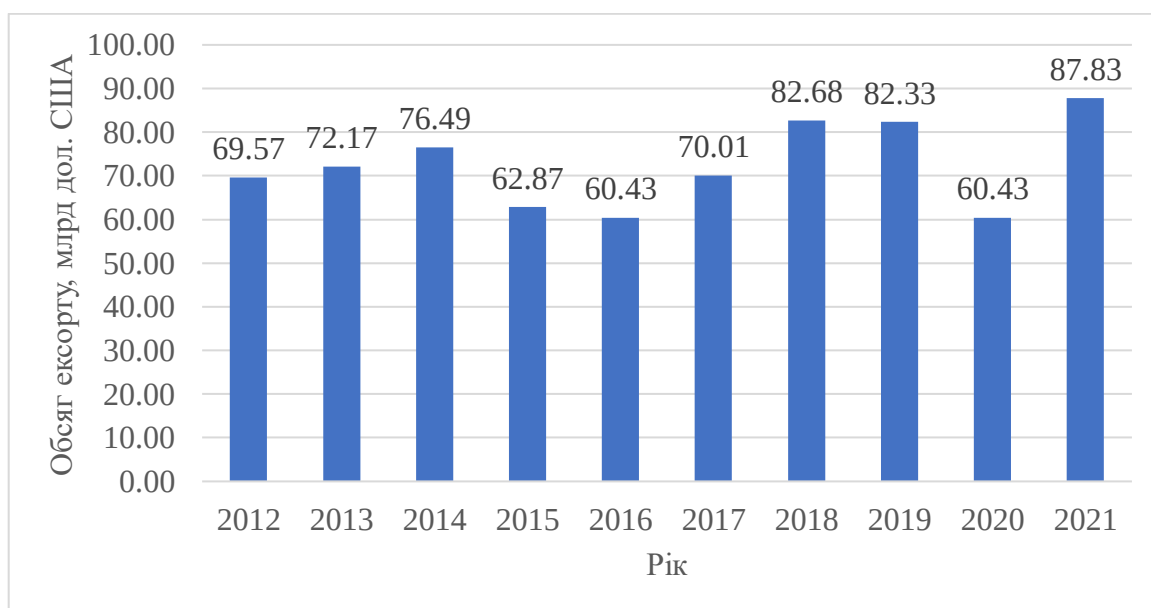

Рис. 2.1 – Динаміка експорту товарів та послуг Греції в 2012-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі [19].

Щодо обсягів імпорту Греції, то тут можна стверджувати, що спостерігаються такі ж тенденції як і в експорті (Рисунок 2.2). Значні спади імпорту були у 2015 році (на 19%) під час дефолту в країні, та у 2020 році (на 13%) під час пандемії коронавірусу.

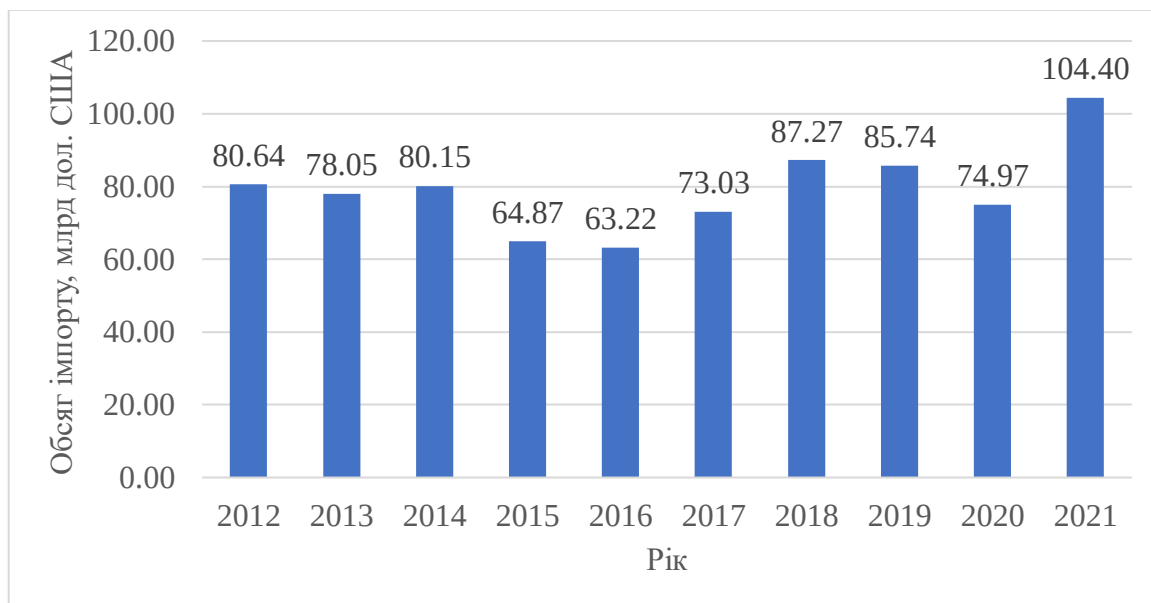

Рис. 2.2 – Динаміка імпорту товарів та послуг Греції в 2012-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі [19].

Сальдо торгівельного балансу — це різниця між експортом і імпортом товарів та послуг за певний період часу. Якщо значення експорту перевищує імпорт, то баланс є додатнім, тобто країна отримує прибуток від зовнішньої торгівлі. У випадку, якщо імпорт перевищує експорт, то баланс є від'ємним, тобто країна витрачає більше, ніж отримує від зовнішньої торгівлі. Зовнішньоторговельний баланс відображає ступінь конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку, а також визначає, скільки грошей виноситься з країни на закупівлю імпортованих товарів. Позитивне сальдо може допомогти збільшити валютні резерви країни, підвищити рівень зайнятості та стимулювати економічне зростання.

На рисунку 2.3 можна побачити, що сальдо торгівельного балансу Греції було від'ємним впродовж всього періоду, який досліджується (2012-2021рр.). Особливо негативною є тенденція в останні роки, насамперед у 2020 році, коли баланс зменшився на понад 11 млрд. доларів США. Від'ємне сальдо торгівельного

балансу Греції може мати негативний вплив на економіку країни, зокрема на зростання боргу та залежності від зовнішньої допомоги.

Взагалі, підвищення зовнішньоторговельного балансу є важливим завданням для країн з малою економічною потужністю, які залежать від зовнішньої торгівлі. Для досягнення цієї мети необхідно вдосконалювати виробництво, знижувати витрати на імпорт та збільшувати обсяги експорту.

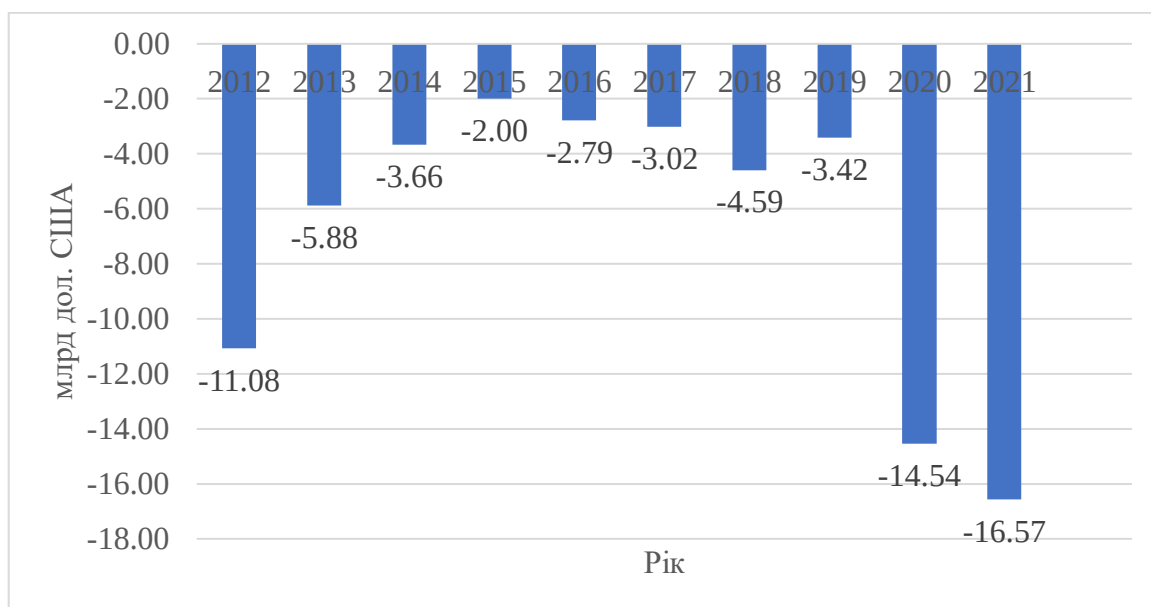

Рис. 2.3 – Динаміка сальдо торгівельного балансу Греції в 2012-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі [19].

Розглядаючи товарну структуру імпорту та експорту Греції (Додаток В: Рисунок В.1, Рисунок В.2), можна зробити висновок, що в 2022 році найбільше Греція імпортувала та експортувала паливо, мастила та супутні матеріали. Частка цієї продукції в товарній структурі зовнішньої торгівлі Греції є найвагомішою (35% від усього імпорту товарів та 37% — від експорту). Однак, сальдо є від’ємним, що означає, що країна все ж таки є нетто імпортером палива і має значну залежність від імпорту енергоносіїв. Найбільше палива в 2022 році імпортувала Греція з таких країн: Росія (8,5 млрд. євро), Ірак (6,8 млрд. євро), Казахстан (2,5 млрд. євро), Лівія (2,4 млрд. євро), Азербайджан (2,4 млрд. євро) та інші. А експортувала Греція у наступні держави: Болгарія (2,2 млрд. євро), Лівія (1,8 млрд. євро), Ліван (1,5 млрд. євро), Північна Македонія (1,4 млрд. євро), Гібралтар (1,2 млрд. євро) [20].

Також у товарній структурі імпорту товарів важливу роль відіграють: машини

та транспортне обладнання, хімічні речовини, промислові товари (Рисунок В.1). Значна роль в експорті Греції належить таким групам товарів: промислові товари, їжа та живі тварини, хімічні речовини, машини та транспортне обладнання (Рисунок В.2).

Зовнішня торгівля послугами є також важливим сегментом зовнішньоекономічної діяльності Греції і однією з ключових галузей, що позитивно впливає на економічний розвиток країни. Зовнішня торгівля послугами сприяє залученню іноземних інвестицій, підвищенню конкурентоспроможності грецьких компаній та покращенню обміну технологіями з іншими країнами.

Головні галузі, які становлять основу зовнішньої торгівлі послугами Греції, включають туризм, транспортні послуги, фінансові послуги, інформаційні технології та інші послуги. Транспортні послуги є ключовою галуззю для економіки Греції. Експорт транспортних послуг у 2021 році становив понад 22 млрд дол. США (або 10% від ВВП), а імпорт — 18 млрд дол США (Додаток Г: Рисунок Г.1, Рисунок Г.2).

Також важливими для Греції є туристичні послуги. Грецькі острови та історичні пам'ятки, такі як Акрополь, привертають туристів з усього світу. Крім того, Греція відома своїми красивими пляжами, традиційною кухнею, духовною спадщиною та іншими атракціями, що зробили її однією з найпопулярніших туристичних напрямків у світі. В 2021 році експорт таких послуг склав 12 млрд доларів США. Однак, варто зазначити, що у зв'язку з пандемією COVID-19, туристичний сектор Греції зазнав значних втрат. До пандемії сектор туристичних послуг Греції посідав перше місце в структурі експорту послуг держави. Проте, країна прийняла численні заходи для підтримки туристичної галузі та відновлення інтересу до неї.

Отже, варто зазначити, що сальдо зовнішньої торгівлі послугами Греції є позитивним, що означає, що країна більше експортує ніж імпортує послуг, що є підтвердженням важливості сектору послуг для економіки Греції.

Географічну структуру зовнішньої торгівлі Греції зображено в Додатку Г на рисунках Г.8 і Г.9. На зазначених графіках спостерігаємо, що найбільше у 2022 році

імпортувала Греція товарів з Росії (9,33 млрд євро), Німеччини (8,6 млрд євро), Китаю (7,91 млрд євро), Іраку (6,79 млрд євро), Італії (6,37 млрд євро). Експортувала Греція найбільше до таких країн: Італія (5,72 млрд євро), Болгарія (4,29 млрд євро), Німеччина (3,54 млрд євро), Кіпр (3,22 млрд євро), Туреччина (2,5 млрд євро).

Отже, зовнішня торгівля Греції є важливим елементом її економіки, який має свої особливості та виклики. Протягом останніх років спостерігаються як позитивні тенденції, так і виклики, які впливають на динаміку розвитку зовнішньої торгівлі Греції. Зокрема, спостерігається збільшення експорту в деяких важливих секторах, таких як транспортні послуги, туризм та енергетичний сектор. Крім того, відбувається розширення торгових партнерів Греції, зокрема в Азії та Африці.

2.2. Роль морських перевезень в структурі зовнішньої торгівлі послугами Греції

Транспортні послуги є дуже важливими у міжнародній торгівлі. Вони дозволяють переміщувати товари між різними країнами, тобто забезпечуючи фізичний рух товарів з однієї країни в іншу. Транспортування є необхідним елементом в експортному та імпортному процесах, допомагає забезпечити доставку товарів від виробників до споживачів в різних країнах світу.

Ефективна розробка логістичних розв'язок дозволяє оптимізувати транспортні маршрути, вибирати найбільш ефективні види транспорту та режими перевезень, щоб забезпечити швидку та ефективну доставку товарів на міжнародних ринках. Міжнародні перевезення дозволяють компаніям отримати доступ до різних ринків світу, розширювати географію своєї діяльності та залучати нових клієнтів. Вони допомагають забезпечити фізичну присутність товарів на

ринках різних країн, що в свою чергу сприяє розширенню бізнесу, збільшенню обсягів продажів та доходів.

До того ж, ефективні транспортні послуги допомагають забезпечити конкурентоспроможність компаній на міжнародних ринках. Швидка та надійна доставка товарів може дати перевагу підприємствам, дозволяючи їм забезпечити своєчасну поставку товарів, виконати контракти та задовольнити потреби клієнтів.

Також транспортні послуги мають важливе соціальне значення, дозволяючи забезпечувати доступ до основних потреб, таких як медичні послуги, освіта, культура та розваги. Вони допомагають покращувати якість життя населення, забезпечуючи мобільність та доступність різних ресурсів та можливостей.

Морські перевезення є найдешевшим способом транспортування. Він вважається економічно вигідним завдяки великим вантажним потужностям суден, низьким витратам на паливо в порівнянні з іншими видами транспорту та високій ефективності перевезень великих обсягів товарів.

Транспортні послуги є ключовим елементом зовнішньої торгівлі послугами Греції, оскільки їх роль полягає у забезпеченні пересування товарів та послуг між різними країнами світу. В структурі експорту послуг Греції частка транспортних послуг склала 54% у 2021 році, а в структурі імпорту послуг — 68% (Додаток Д: Рисунок Д.1, Рисунок Д.2).

Греція — це морська країна, яка має вихід до Середземного, Іонічного і Егейського морів. До того ж, країна має велику кількість островів. Морські перевезення є крайнє важливою складовою зовнішньої торгівлі послугами Греції. Тому ця держава, яка має великий природний порт і розвинену морську інфраструктуру, володіє значним потенціалом для розвитку морських перевезень.

В даний час близько 90% світової торгівлі товарами (з точки зору пропускної здатності) здійснюється морським транспортом, а світовий флот зріс на 67% за останнє десятиліття. Зокрема, Греція посідає 1-е місце у світі за кількістю торгових суден (Рисунок 2.4), демонструючи збільшення власної потужності на 28% за останні п'ять років, тоді як середній розмір судна збільшився майже вдвічі. Крім того, нещодавні дані показують, що грецькі судновласники інвестують значні

кошти у розширення своїх флотів за допомогою нових будівництв, підтримуючи середній вік грецьких флотів нижчим, ніж середній світовий показник [21].

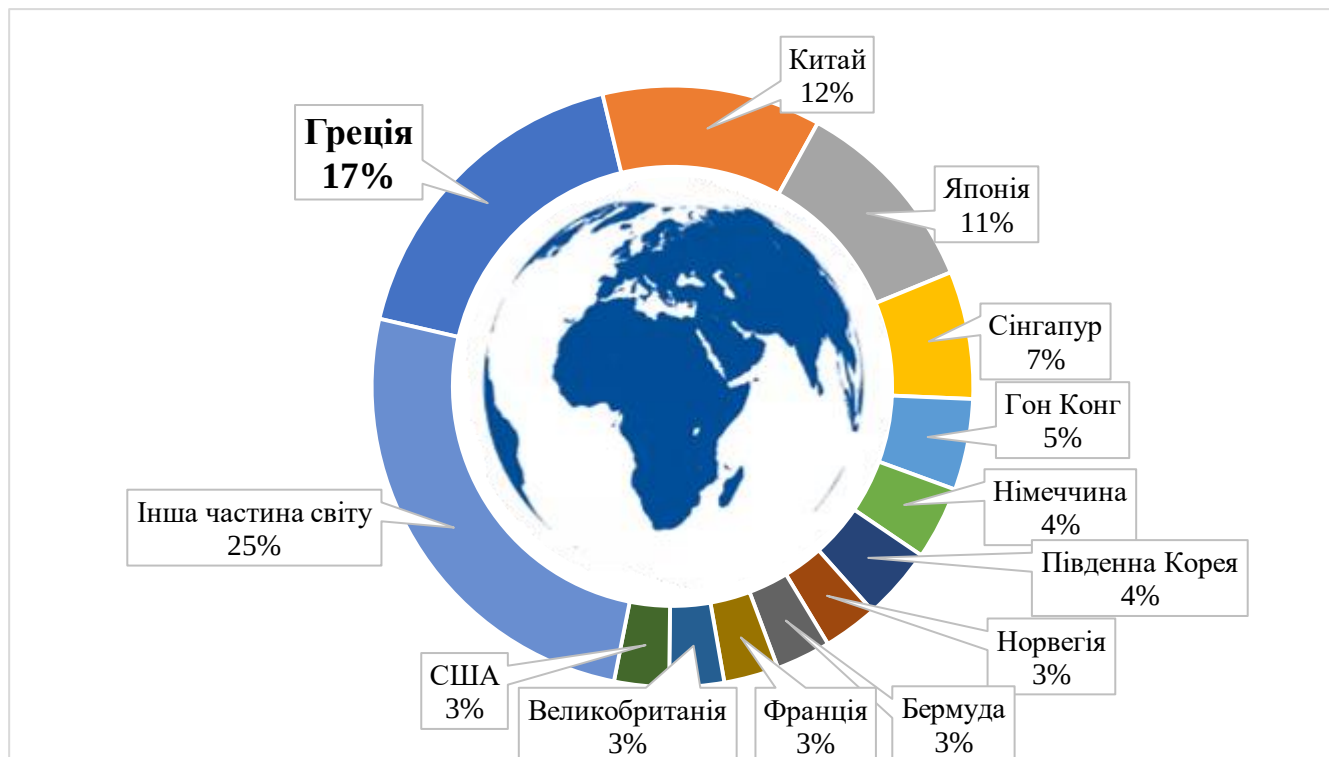

Рис. 2.4 – Частка торгових суден країн світу, % від загальної кількості

Джерело: [21].

За даними Світової організації торгівлі (Рисунок 2.5) в структурі експорту транспортних послуг Греції переважають саме морські перевезення і склали у 2021 році близько 90% від загальної суми експорту транспортних послуг, тоді як авіап перевезення склали 6%, інші види транспортування — 4%, а поштові та кур'єрські послуги менше 1%.

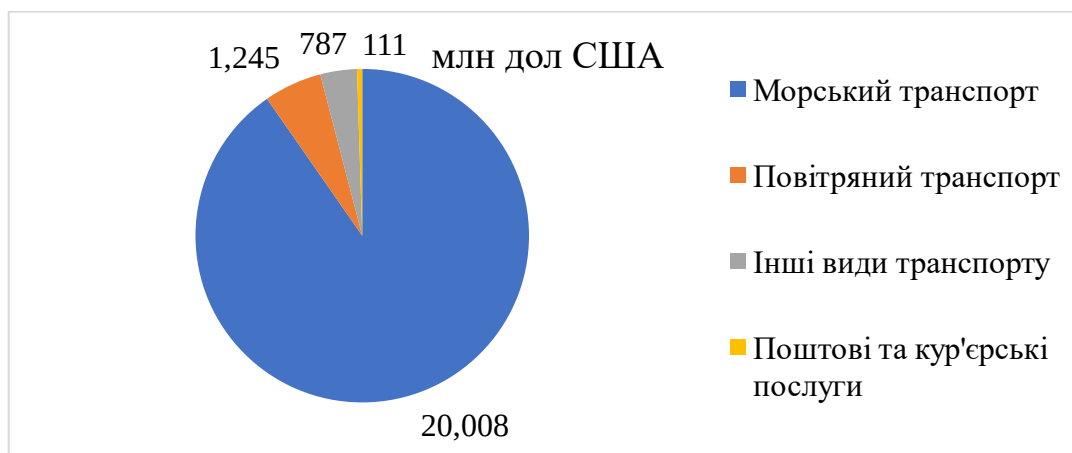

Рис. 2.5 – Структура експорту транспортних послуг Греції 2021 р.

Джерело: складено автором на основі [22].

В структурі імпорту транспортних послуг (Рисунок 2.6), морські перевезення вже відіграють дещо меншу роль і склали 70% від загального обсягу імпорту транспортних послуг в 2021 році, авіап перевезення — 5%, інші види транспортування — 24%, а поштові та кур'єрські послуги — 1%.

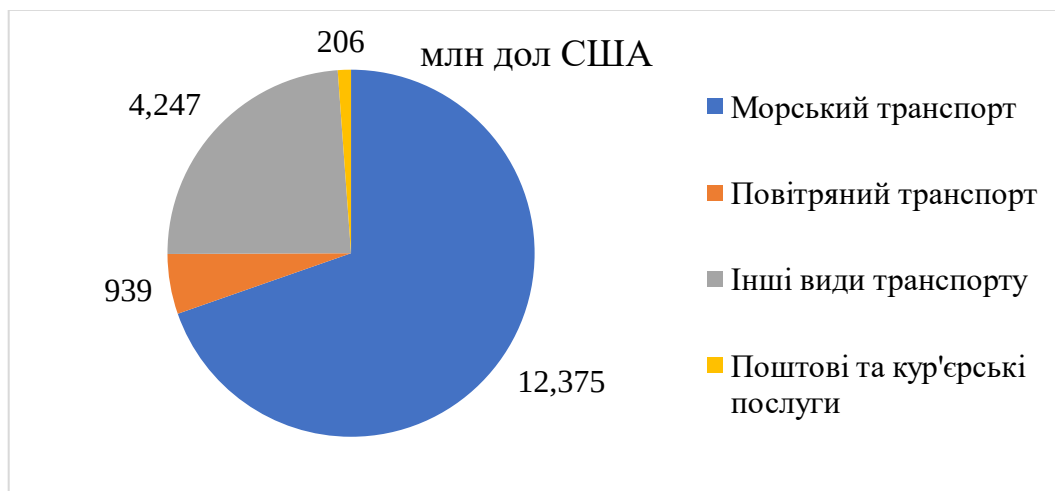

Рис. 2.6 – Структура імпорту транспортних послуг Греції 2021 р.

Джерело: складено автором на основі [22].

На Рисунках 2.7 і 2.8 представлено структуру експорту та імпорту морських транспортних послуг Греції в 2021 році. Грецький експорт вантажних транспортних послуг склав 18 647 млн. доларів США, що може вказувати на значний обсяг морської торгівлі та вантажних перевезень. З іншого боку, імпорт вантажних транспортних послуг до Греції становить лише 193 млн. доларів США, що є значно менше порівняно з експортом. Це може вказувати на те, що Греція є важливим експортером вантажних послуг на міжнародному ринку.

Морські пасажирські перевезення не є вагомими в загальній структурі морських транспортних послуг. Їхній експорт склав 403 млн. доларів США, а імпорт — лише 24 млн.

Грецький експорт та імпорт інших морських транспортних послуг становить відповідно 959 млн доларів США та 12 158 млн доларів США. Термін «інші перевезення» може включати різні види транспорту, такі як буксири, баржі, бункерні послуги та інше.

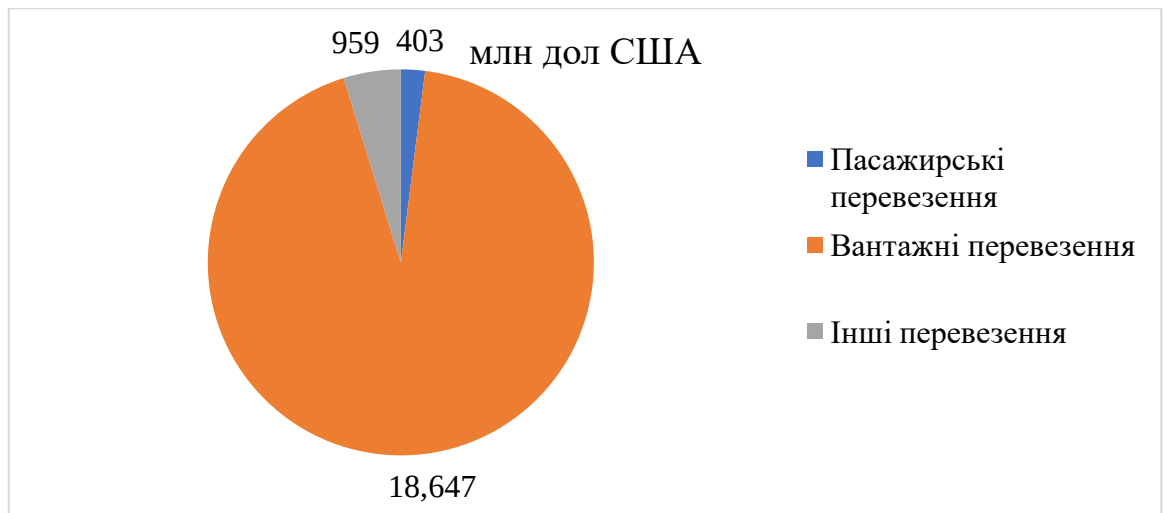

Рис. 2.7 – Структура експорту морських транспортних послуг Греції 2021 р.

Джерело: складено автором на основі [22].

Високий обсяг імпорту інших морських транспортних послуг може вказувати на залежність Греції від зовнішніх постачальників для задоволення внутрішніх потреб у цих послугах.

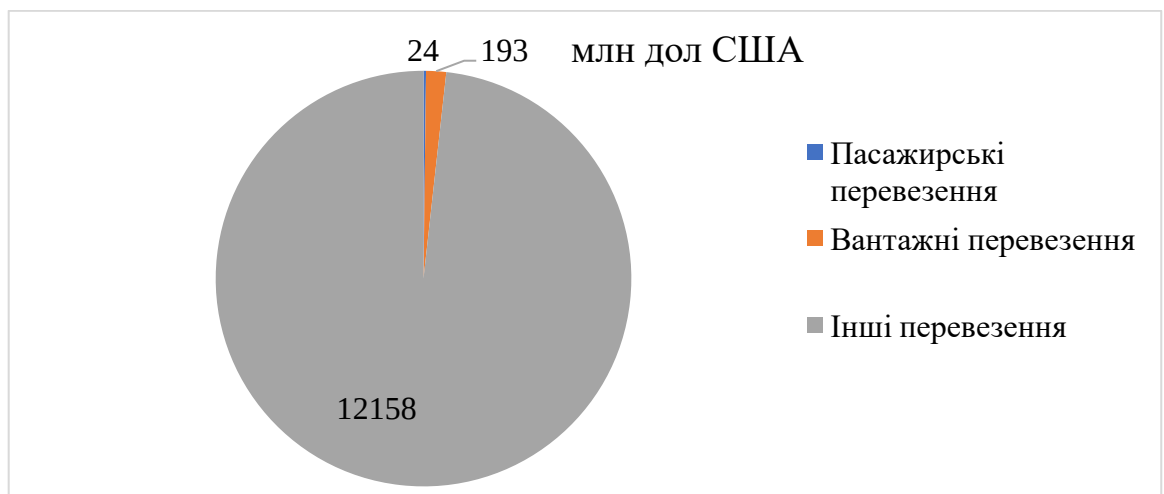

Рис. 2.8 – Структура імпорту морських транспортних послуг Греції 2021 р.

Джерело: складено автором на основі [22].

Масовий спалах коронавірусу (COVID-19) у 2020 році значно вплинув на глобальне судноплавство, вплинувши на всі сектори транспортних послуг: від пасажирських перевезень до контейнерних і танкерних перевезень. Коронавірусна криза в Європі досягла безпрецедентного рівня в березні 2020 року, серйозно вплинувши на здоров'я, людей та економіку. Багато країн відреагували на пандемію запровадженням карантину або обмеженням пересування. Європейський

Союз ухвалив широкий спектр заходів у багатьох сферах (охорона здоров'я, економіка, дослідження, мобільність тощо).

Спалах COVID-19 вплинув на рух суден через:

- обмеження пересування пасажирів і членів екіпажу (суттєвий вплив на пасажирські перевезення);
- карантинні заходи в різних державах-членах, що зменшило міжнародну торгівлю [23].

Не зважаючи на такі обмеження, транспортні послуги були вкрай важливими і увесь час підтримувався рух ланцюгів поставок, транспортуючи енергію, продовольство та сировину, а також промислові товари та продукти (включно з вакцинами та іншими важливими медичними товарами) [24].

Початок війни в Україні мав вплив на економіку усього світу і Греція не є винятком. Станом на квітень 2023 року ЄС ввів вже 10 пакетів санкцій проти РФ (як економічних так і індивідуальних), серед яких зокрема санкції, що стосуються експортних та імпорتنих обмежень. Оскільки Греція є членом ЄС, то усі ці обмеження також мають застосовуватися грецькими компаніями.

До списку продуктів, які заборонено експортувати до Росії, входять:

- передові технології;
- окремі види машин і транспортного обладнання;
- специфічні товари і технології, необхідні для переробки нафти;
- енергетичне обладнання, технології та послуги;
- товари та технології авіаційної та космічної промисловості;
- морські навігаційні товари та технології радіозв'язку;
- низка товарів подвійного призначення, таких як дрони та програмне забезпечення для дронів або пристрої шифрування;
- предмети розкоші;
- цивільна вогнепальна зброя та інше військове обладнання.

До списку санкційних продуктів імпорту з Росії входять, зокрема:

- сира нафта та продукти переробки нафти, за обмеженими винятками;
- вугілля та інше тверде викопне паливо;

- сталь, вироби зі сталі та чавун;
- золото, включаючи ювелірні вироби;
- цемент, асфальт, дерево, папір, синтетичний каучук і пластмаси;
- морепродукти та лікери;
- сигарети та косметика [25].

Також, під санкції потрапив ряд послуг серед яких: послуги з бухгалтерського обліку, аудиту, архітектурні та інженерні послуги, консультування з питань оподаткування та з питань управління чи зв'язків з громадськістю.

Що стосується морських перевезень, то ЄС заклав свої порти для всього російського торговельного флоту (понад 2800 суден). Однак цей захід не стосується суден, які перевозять:

- енергію;
- фармацевтичну, медичну, сільськогосподарську та харчову продукцію;
- гуманітарну допомогу;
- ядерне паливо та інші товари, необхідні для функціонування цивільного ядерного потенціалу;
- вугілля.

Ця міра також не стосується суден, які потребують допомоги та шукають притулку, або суден, які здійснюють екстрений захід у порт з міркувань безпеки на морі чи порятунку життя на морі.

Заборона поширюється на судна, які намагатимуться уникнути санкцій, змінивши російський прапор або реєструвавшись на прапор іншої держави. Адміністрація порту може виявити спробу змінити прапор або змінити реєстрацію, перевіряючи номер ІМО судна.

ЄС заборонив морське транспортування російської сирої нафти (з 5 грудня 2022 року) і нафтопродуктів (з 5 лютого 2023 року) до третіх країн. Він також заборонив відповідне надання технічної допомоги, брокерських послуг або фінансування чи фінансової допомоги. Ця заборона не поширюється, якщо сиру нафту або нафтопродукти купують за «ціновою стелею» на нафту або нижче неї.

Не зважаючи на усі вище зазначені обмеження, Росія все ще була найбільшою країною-контрагентом Греції за обсягом імпорту у 2022 році, а продукція, яку найбільше імпортувала Греція з РФ — паливо (Графіки Г.1 і В.1).

Оскільки морські перевезення — одна з ключових галузей економіки Греції, то грецькі компанії часто зацікавлені в допомозі російським фірмам знаходити шляхи обходження санкцій. Як зазначає Тетяна Борець в онлайн-виданні «Український тиждень»: «Сира нафта й далі потрапляє до територіальних вод країн ЄС. 70-80% від усього забезпечує Греція, хоча нафта фізично не ввозиться до країни, а перевантажується у її виключній морській економічній зоні й далі вирушає будь-куди» [26].

До того ж п'ять грецьких фірм потрапили до списку спонсорів війни України. Компанії звинувачують у допомозі Росії обійти нафтові санкції, введені Європейським Союзом [27].

Отже, морські перевезення є важливим елементом експортної господарства Греції, яка є одним з найбільших світових виробників та експортерів суден. Крім того, морські перевезення є ключовим фактором для імпорту товарів і послуг до Греції. Значна частина сировини та інших товарів, що використовуються в промисловості та інших секторах економіки, імпортується за допомогою морських перевезень.

Узагальнюючи, транспортні послуги відіграють важливу роль в зовнішній торгівлі послугами Греції, оскільки вони забезпечують ефективний перевезення товарів та послуг між країнами світу, що дозволяє Греції ефективно конкурувати на світових ринках. Крім того, транспортні послуги впливають на вартість товарів та послуг, тому ефективне управління ними є ключовим фактором для досягнення успіху в зовнішній торгівлі.

2.3. Перспективи розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції

Торговельно-економічне співробітництво України із Грецією має довготривалий характер. Після отримання Україною незалежності в 1991 році, відносини між Україною та Грецією почали активно розвиватись. У 1990-х роках відбувся взаємний обмін послами та візити на вищому рівні, включаючи візити керівників двох країн.

Станом на квітень 2023 року нормативну базу українсько-грецьких відносин становлять 47 діючих документів. Одним з найважливіших документів у сфері економічної співпраці країн є Угода між Урядом України та Урядом Грецької Республіки про економічне, промислове та науково-технічне співробітництво [28]. До того ж, було укладено ряд договорів між Україною та ЄС, що сприяють економічно-торгівельній співпраці.

Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Грецією є важливим напрямком зовнішньоекономічної діяльності обох країн. Укладення різноманітних документів та договорів між країнами стимулює розвиток економічної співпраці та збільшення торговельного обороту.

За останні роки економічні відносини між Україною та Грецією відзначаються зростанням обсягів торгівлі товарами. Зокрема, обсяг експорту товарів з Греції до України значно зріс за період з 2013 по 2021 рік. Згідно із даними Державної служби статистики України (Рисунок 2.9) у 2021 році експорт вагомо перевищив показники попередніх років і склав близько 496 млн доларів США, що на 56% більше ніж у 2020 році. Також варто зазначити, що обсяг імпорту з України за останні 10 років коливався. Значні спади спостерігалися у 2015 (на 24%) та у 2020 роках (на 35%).

Отже, зовнішньоторговельне сальдо протягом досліджуваного періоду було позитивним для Греції, що означає, що країна експортувала товарів більше, ніж

імпортувала до України. Винятком був 2018 рік, коли імпорт незначною мірою перевищив експорт.

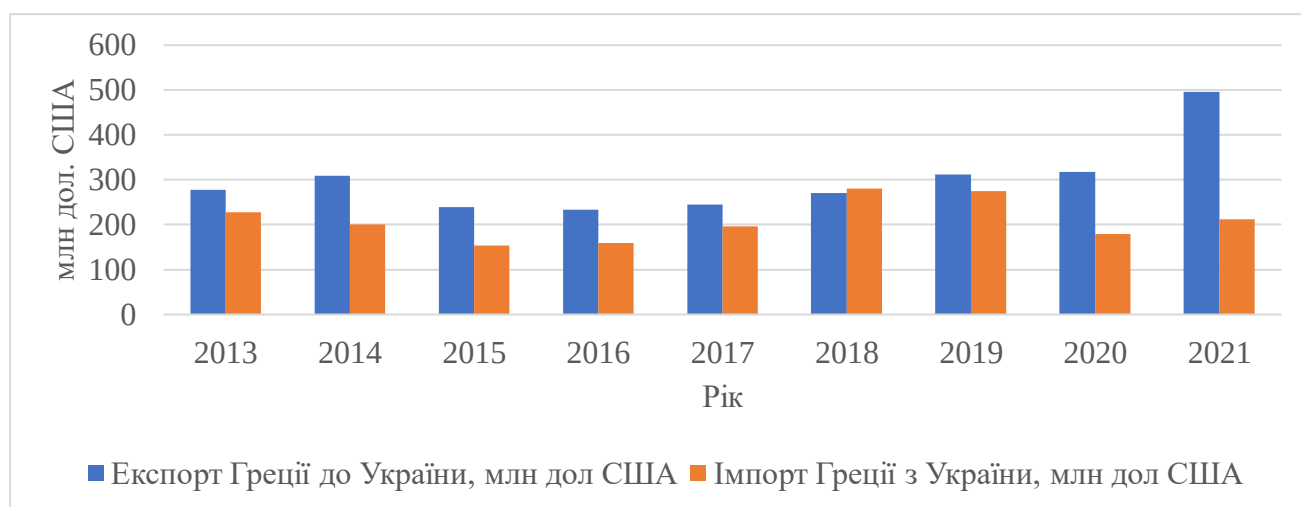

Рис. 2.9 – Динаміка торгівлі товарами Греції та України в 2013-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі [29].

На Рисунку 2.10 зображено динаміку торгівлі послугами між Україною та Грецією. Отже, найбільші обсяги як експорту так і імпорту послуг спостерігалися у 2013-2014 роках. У 2015 та 2020 роках були великі спади у обсязі, що пов'язано із кризами в зазначені роки. Варто вказати, що Греція великою мірою залежить від експорту туристичних послуг, тому пандемія коронавірусу вагомо вплинула на економічний стан країни. Вже у 2021 році, в період послаблення карантинних обмежень, спостерігалось значне відновлення співпраці між Україною та Грецією у сфері послуг.

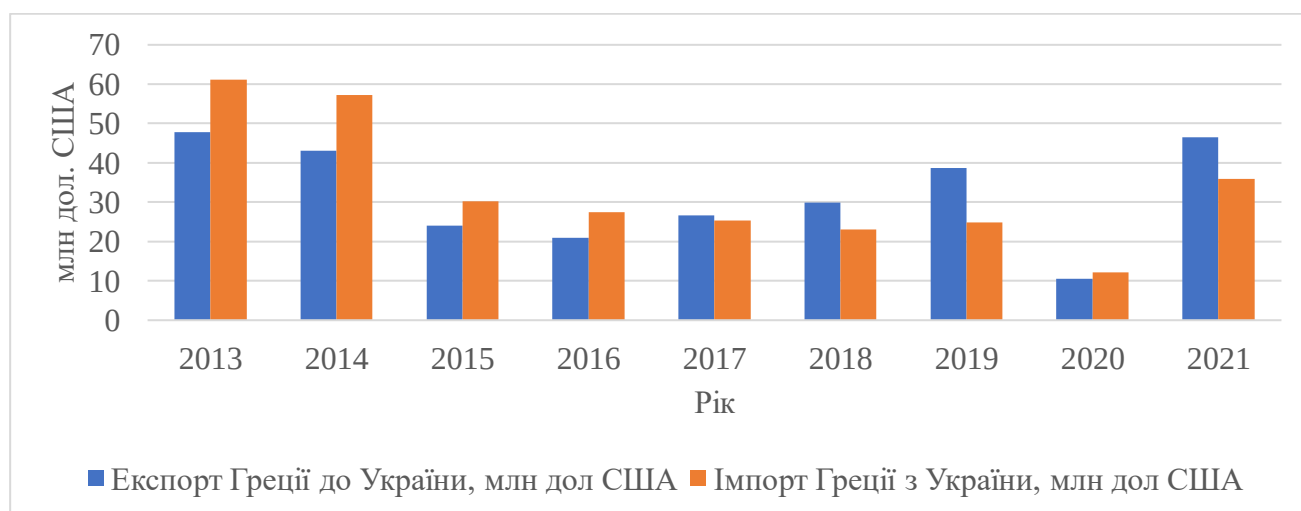

Рис. 2.10 – Динаміка торгівлі послугами Греції та України в 2013-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі [29].

Якщо розглядати товарну структуру імпорту Греції з України (Рисунок 2.11), то найважливішу роль відіграє торгівля продуктами харчування та живими тваринами (близько 54%). Імпорт промислових товарів в структурі імпорту посів друге місце (20%), і також важливим є імпорт сировини (19%).

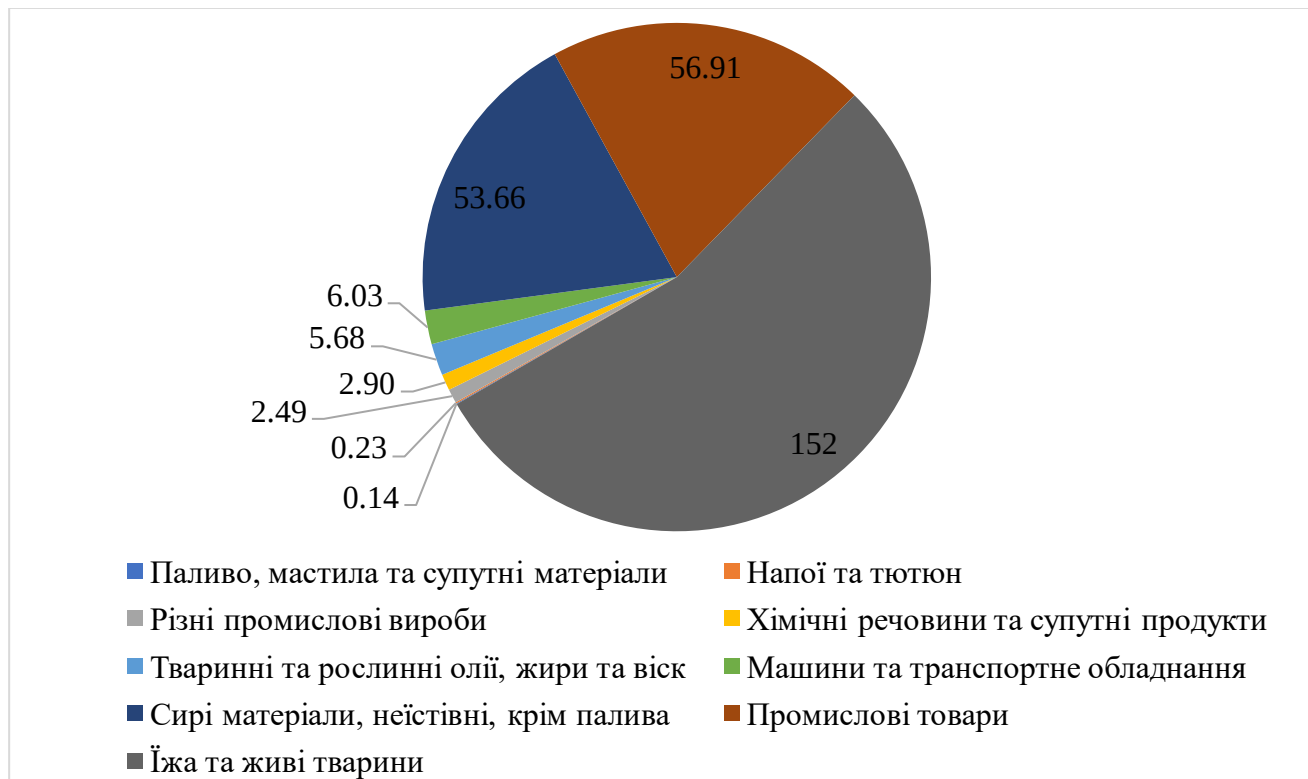

Рис. 2.11 – Товарна структура імпорту Греції з України у 2022 році, млн євро
Джерело: складено автором на основі [20].

Розглядаючи товарну структуру експорту Греції в Україну, то тут ключовими товарами є паливо, мастила та супутні матеріали, які склали близько 68% від загального обсягу експорту Греції в Україну. Загалом у Розділі 2.1 зазначалося, що Греція є великим експортером палива. Такі паливні продукти, як нафта, газ, вугілля та їх похідні, є головними складовими експортної структури Греції, що свідчить про значимість цієї галузі для економіки країни. Особливо це стало актуальним питанням у 2022 році, коли Росія розпочала війну проти України. ЄС як і багато інших країн світу намагаються знайти інші джерела палива, щоб меншою мірою залежати від постачань з РФ.

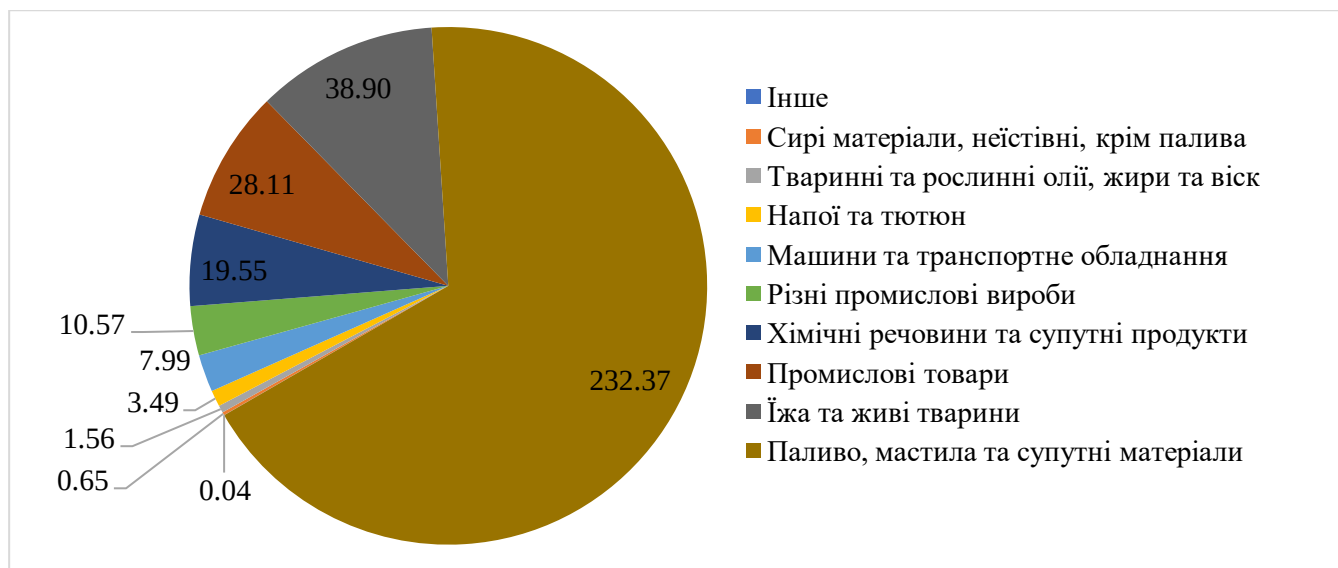

Рис. 2.12 – Товарна структура експорту Греції в Україну у 2022 році, млн євро

Джерело: складено автором на основі [20].

Що стосується сфери послуг, то тут у 2021 році найбільше Греція експортувала до України саме туристичних послуг, які склали близько 65% від загального обсягу експорту послуг Україні за 2021 рік (Рисунок 2.13). Це свідчить про значний інтерес українських туристів до Греції та популярність грецьких курортів серед українців. Наступною важливою сферою є експорт транспортних послуг, які більшою мірою складаються саме з морських перевезень.

Рис. 2.13 – Структура експорту послуг Греції в Україну у 2021 році

Джерело: складено автором на основі [29].

Щодо імпорту, то тут найперше місце посідає імпорт з України до Греції транспортних послуг, які склали понад 92% від загального обсягу імпорту послуг з України за 2021 рік (Рисунок 2.14).

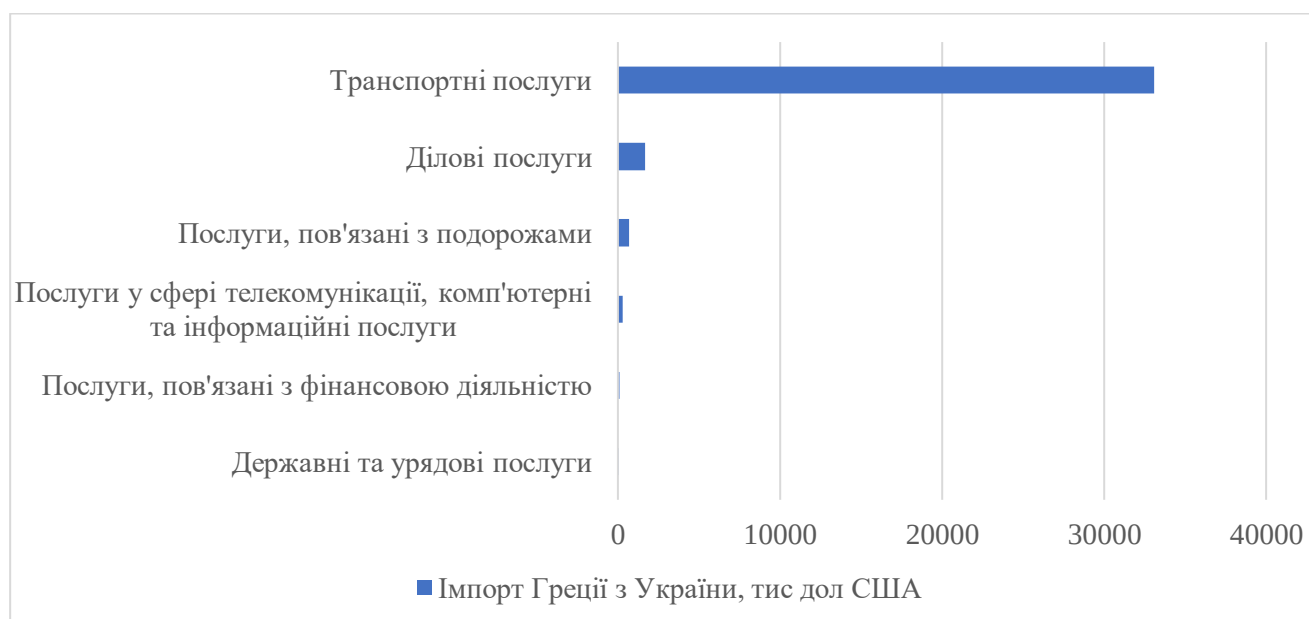

Рис. 2.14 – Структура імпорту послуг Греції з України у 2021 році

Джерело: складено автором на основі [29].

2022 рік став переломним роком в історії України. Початок повномасштабної війни Росії проти України мав безжалісний вплив на країну. Європейський Союз почав негайно підтримувати Україну у цій складній ситуації. І вже 23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на членство у ЄС.

Європейська інтеграція для України — це шлях модернізації її економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій та нових технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника і вихід на світові ринки, насамперед, на ринок Європейського Союзу [31].

Євроінтеграція надає ряд переваг для України. Передусім, вступ до ЄС відкриє доступ до великого ринку зі спільними правилами та стандартами, що сприяє розширенню торгівлі та інвестицій. Країни-члени ЄС можуть користуватися перевагами вільної торгівлі між собою та з іншими країнами, що допоможе збільшити експортні можливості та залучити інвестиції.

Вступ до ЄС також сприятиме співпраці та розвитку в ряді сфер, таких як наука, техніка, культура, освіта та інші. Це допоможе розвитку технічного потенціалу країни та підвищенню рівня життя населення. До того ж, країни-члени ЄС мають доступ до фінансової підтримки з боку ЄС, такої як фонди та програми, які спрямовані на підтримку розвитку різних секторів економіки, інфраструктури, науки, освіти та інших галузей.

Оскільки Греція є членом ЄС, то подальше посилення процесів євроінтеграції України створить ряд перспектив для розвитку міжнародної торгівлі між країнами. Вступ України до Європейського Союзу відкриє нові можливості для розширення та поглиблення економічних відносин з Грецією, включаючи міжнародну торгівлю. На Рисунку 2.15 зображено перспективи розвитку співпраці між Грецією та Україною за умов євроінтеграції.

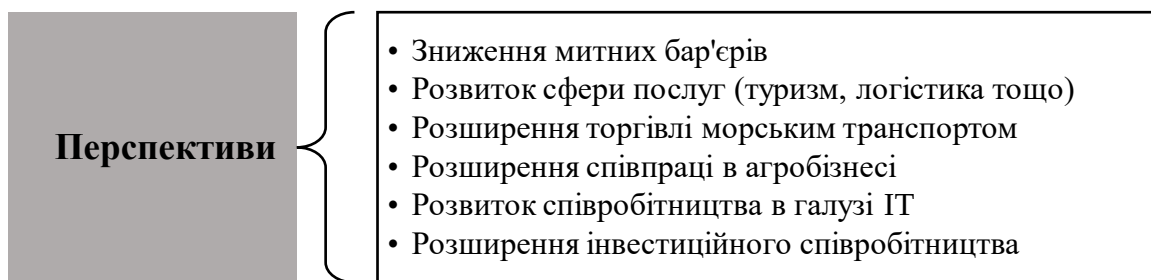

Рис. 2.15 – Перспективи розвитку економічного співробітництва України з Грецією за умов євроінтеграції

Джерело: складено автором.

Перш за все, вступ України до Європейського Союзу призведе до зниження митних бар'єрів між Україною та Грецією, зокрема зниження митних ставок та спрощення митних процедур. Це може зробити українські товари більш конкурентоспроможними на ринку Греції, що сприятиме збільшенню обсягів торгівлі між країнами.

Також з посиленням євроінтеграції збільшиться співпраця між Україною та Грецією в сфері послуг, таких як туризм, транспортування, логістика та інші. Це може відкрити нові можливості для взаємовигідного співробітництва, підвищення

рівня обміну послугами та збільшення обсягів міжнародної торгівлі. При розвитку логістичної інфраструктури, такої як порти, автошляхи, залізниці та інші транспортні мережі, Україна може стати більш привабливою для морських перевезень та транзиту вантажів між країнами, що сприятиме збільшенню обсягів торгівлі між Україною та Грецією, особливо в сфері морських перевезень.

Оскільки Україна є одним з провідних світових виробників сільськогосподарської продукції, такої як зернові, олійні культури, м'ясо, а Греція має розвинену продовольчу промисловість та попит на якісні сільськогосподарські продукти, то країни мають потенціал для розширення взаємодії в сфері агробізнесу. Розширення співпраці в цій сфері може стати додатковим стимулом для збільшення міжнародної торгівлі між країнами.

За останні роки Україна зарекомендувала себе як країна з потужним ІТ-сектором. Отже, Україна має досить високий потенціал розвитку та посилення співпраці в цій галузі. Співробітництво в секторі ІТ-технологій може стати одним з напрямків розвитку взаємовідносин між країнами, зокрема, в галузі розробки програмного забезпечення, телекомунікацій, веб-дизайну та інших.

Після закінчення війни в Україні виникне потреба в значних іноземних інвестиціях для відновлення економіки та інфраструктури країни, а також для реалізації проектів у сфері енергетики, транспорту, технологій та інших галузях. Інвестиції можуть бути направлені на підтримку підприємств, що постраждали від війни, будівництво нових інфраструктурних об'єктів, розвиток інноваційних технологій, впровадження сучасних енергоефективних та екологічно чистих технологій, підтримку малого та середнього бізнесу та інші напрямки.

Як висновок, з аналізу міжнародної торгівлі між Україною та Грецією, можна стверджувати, що за умов євроінтеграції України, збільшення торгівельних оборотів з країнами-членами Європейського Союзу стає надзвичайно актуальним завданням. Греція, як і одна з країн ЄС, може стати важливим партнером для України в умовах євроінтеграції.

На даний момент, країни не є найбільшими контрагентами, проте існує потенціал для подальшого зростання торгівельних оборотів. Відкритість економіки

та політика привабливості іноземних інвестицій можуть сприяти залученню іноземних інвесторів у різні сфери економіки України та Греції, що збільшить попит на взаємні товари та послуги. Одним із ключових напрямів розвитку економічної співпраці між Україною та Грецією є збільшення обсягів торгівельних операцій та інвестиційних проєктів. Україна та Греція мають значний потенціал для розвитку взаємної торгівлі в різних галузях, таких як сільське господарство, промисловість, транспорт та логістика, туризм.

Євроінтеграція України створює додаткові можливості для розвитку торгівельних відносин з Грецією. Однак, для збільшення обсягів торгівельних операцій між Україною та Грецією необхідно продовжувати поліпшувати інвестиційний клімат в обох країнах.

ВИСНОВКИ

В даній бакалаврській роботі нами було виконано такі поставлені завдання:

1. Розкрито суть поняття «міжнародна торгівля», а саме: проаналізовано різні погляди на трактування терміну «міжнародна торгівля», розкрито основні міжнародної види торгівлі та структуровано показники міжнародних торгівельних відносин.

2. Розглянуто періоди розвитку міжнародної торгівлі та виділено наступні: стародавній, середньовічний, ранній новий, індустріальний, довоєнний періоди, період Великої депресії, повоєнний період, період глобалізації, сучасний період та постпандемічний період. Було досліджено особливості та вплив на розвиток міжнародної торгівлі кожного етапу.

3. Визначено методологію дослідження зовнішньої торгівлі країни та структуровано наступні її методи: метод аналізу збалансованості, методи статистичного аналізу, економіко-матиматичне моделювання, економетричні моделі, метод міжнародних зіставлень, метод структурного аналізу, метод матричного аналізу, описовий підхід та узагальнення статистичних даних.

4. Проаналізовано динаміку зовнішньої торгівлі Греції, а саме: розглянуто динаміку експорту та імпорту товарів та послуг за останні 10 років, досліджено товарну структуру зовнішньої торгівлі країни та структуру торгівлі послугами, проаналізовано географічну структуру зовнішньої торгівлі товарами Греції.

5. З'ясовано роль морських перевезень в структурі зовнішньої торгівлі послугами Греції, вплив пандемії коронавірусу та війни в Україні на цю сферу.

6. Ідентифіковано перспективи розвитку міжнародної торгівлі України з Грецією за умов євроінтеграції, серед яких: зниження митних бар'єрів, розвиток сфери послуг, розширення торгівлі морським транспортом, розширення співпраці в агробізнесі, розвиток співробітництва в галузі ІТ, розширення інвестиційного співробітництва.

Одержані в процесі дослідження результати можуть бути використані для формування стратегії розвитку зовнішньої торгівлі Греції, виявлення нових можливостей для експорту та імпорту, підвищення конкурентоспроможності експортних товарів та покращення співпраці з іншими країнами.

Окрім цього, дослідження може стати основою для прийняття рішень у сфері зовнішньої торгівлі між Україною та Грецією, оскільки було проаналізовано, які сектори економіки мають потенціал для розвитку співробітництва та в яких галузях можна розширити співпрацю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. VIJAYASRI G. V. THE IMPORTANCE OF INTERNATIONAL TRADE IN THE WORLD. *International Journal of Marketing, Financial Services & Management Research*. 2013. Vol. 2, no. 9. P. 111–119.
2. Економічний словник-довідник / ред. С. В. Мочерний. Київ : Феміна, 1995. 368 с.
3. Міжнародна торгівля : Підруч. для студентів ВНЗ / Ю. Козак та ін. 4-те вид. Київ : Центр навч. літ., 2010. 441 с.
4. Циганкова Т., Петрашко Л., Кальченко Т. Міжнародна торгівля : Навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2001. 488 с.
5. Лук'яненко Д., Поручник А., Столярчук Я. Міжнародна економіка : підручник. Київ : КНЕУ, 2014. 762 с.
6. Jeníček V., Krepl V. The role of foreign trade and its effects. *Agric. Econ*. 2009. Vol. 55, no. 5. P. 211–220.
7. Сутність і методи міжнародної торгівлі / М. Одарченко та ін. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2011. Т. 1, № 52. С. 9–12.
8. Міжнародна економіка / Г. Гронтковська та ін. Київ : "Центр учб. літ.", 2019. 384 с.
9. Wilen S. A Brief History of International Trade and Its Importance Today | ATI News. American Trading International, Inc. | The #1 U.S. Food & Beverage Export Company. URL: <https://www.american-trading.com/news/history-of-international-trade> (date of access: 22.03.2023).
10. Carmen Elena Dorobăţ. A brief history of international trade thought: from pre-doctrinal contributions to the 21st century heterodox international economics. *THE JOURNAL OF PHILOSOPHICAL ECONOMICS: REFLECTIONS ON ECONOMIC AND SOCIAL ISSUES*. 2015. Vol. VIII, no. 2. P. 107–137.
11. І. Г. Снітівкер. Розвиток теорій міжнародної торгівлі в умовах еволюції моделей суспільно-економічних формацій. Електронний журнал «Ефективна

економіка». 2011. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=858> (дата звернення: 23.03.2023).

12. Kenton W. What Is the Smoot-Hawley Tariff Act? History, Effect and Reaction. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/smoot-hawley-tariff-act.asp> (date of access: 23.03.2023).

13. History of international trade timeline. Timetoast timelines. URL: <https://www.timetoast.com/timelines/history-of-international-trade-40c48fc6-8e5d-4a8e-afd3-d722fab44bf3> (date of access: 22.03.2023).

14. World Trade Report 2021. Geneva : WTO Publications. 208 p. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr21_e/00_wtr21_e.pdf.

15. Мізюк С., Морозова М. Дослідження структури зовнішньої торгівлі України та її стратегічні пріоритети. Економіка та управління національним господарством. 2020. № 39. С. 77–82.

16. Калюжна Н. Зовнішня торгівля України: Методологія дослідження. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. № 1. С. 16–31.

17. Klaus Schwab. The Global Competitiveness Report 2019. Geneva : World Economic Forum. 648 p.

18. New World Bank country classifications by income level: 2021-2022. World Bank Blogs. URL: <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2021-2022> (date of access: 07.04.2023).

19. World Bank Open Data | Data. URL: <https://data.worldbank.org/> (date of access: 07.04.2023).

20. ELSTAT - ELSTAT. Κεντρική Σελίδα ΕΛΣΤΑΤ - ELSTAT. URL: <https://www.statistics.gr/en> (date of access: 09.04.2023).

21. The Future of Shipping. KPMG. URL: <https://kpmg.com/gr/en/home/insights/2022/02/the-future-of-shipping.html> (date of access: 07.04.2023).

22. WTO Stats. WTO Stats. URL: <https://stats.wto.org/> (date of access: 10.04.2023).

23. COVID-19 – impact on shipping. European Maritime Safety Agency, 2022. 23 p.
24. Trade Policy Review 2022. London : International Chamber of Shipping, 2022. 54 p.
25. EU sanctions against Russia explained. European Council|Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/> (date of access: 22.04.2023).
26. Боць Т. Не тиражувати повідомлення про дієвість санкцій, а розбиратися у тіньових схемах. Дослідники розповіли як Росія обходить торгівельні обмеження - Український тиждень. Український тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/ne-tyrazhuvaty-povidomlennia-pro-diievist-sanktsij-a-rozbyratysia-u-tinovykh-skhemakh-doslidnyky-rozpovily-iak-rosiia-obkhodyt-torhivelni-obmezhennia/> (дата звернення: 23.04.2023).
27. Міжнародні спонсори війни. Головна база даних про санкції накладені через напад росії | Війна і санкції. URL: <https://sanctions.nazk.gov.ua/boycott/> (дата звернення: 24.04.2023).
28. Договірні-правова база між Україною та Грецією. Посольство України у Грецькій Республіці. URL: <https://greece.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/158-legal-acts> (дата звернення: 08.04.2023).
29. Економічна статистика / Зовнішньоекономічна діяльність. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.04.2023).
30. Eurostat. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/> (date of access: 10.04.2023).
31. Гордієнко К. BENEFITS AND WEAKNESSES OF EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE. Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції докторантів, молодих учених та студентів. 2019. URL: <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis04-10.html> (date of access: 21.04.2023).

32. Greece - Distribution of gross domestic product (GDP) across economic sectors 2021 | Statista. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/276399/distribution-of-gross-domestic-product-gdp-across-economic-sectors-in-greece/#:~:text=In%202021,%20agriculture%20contributed%20around,percent%20from%20the%20service%20sector> (date of access: 09.04.2023).
33. International trade. Hellenic Statistical Authority. URL: <https://www.statistics.gr/en/statistics/itr> (date of access: 10.04.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Зовнішній борг Греції

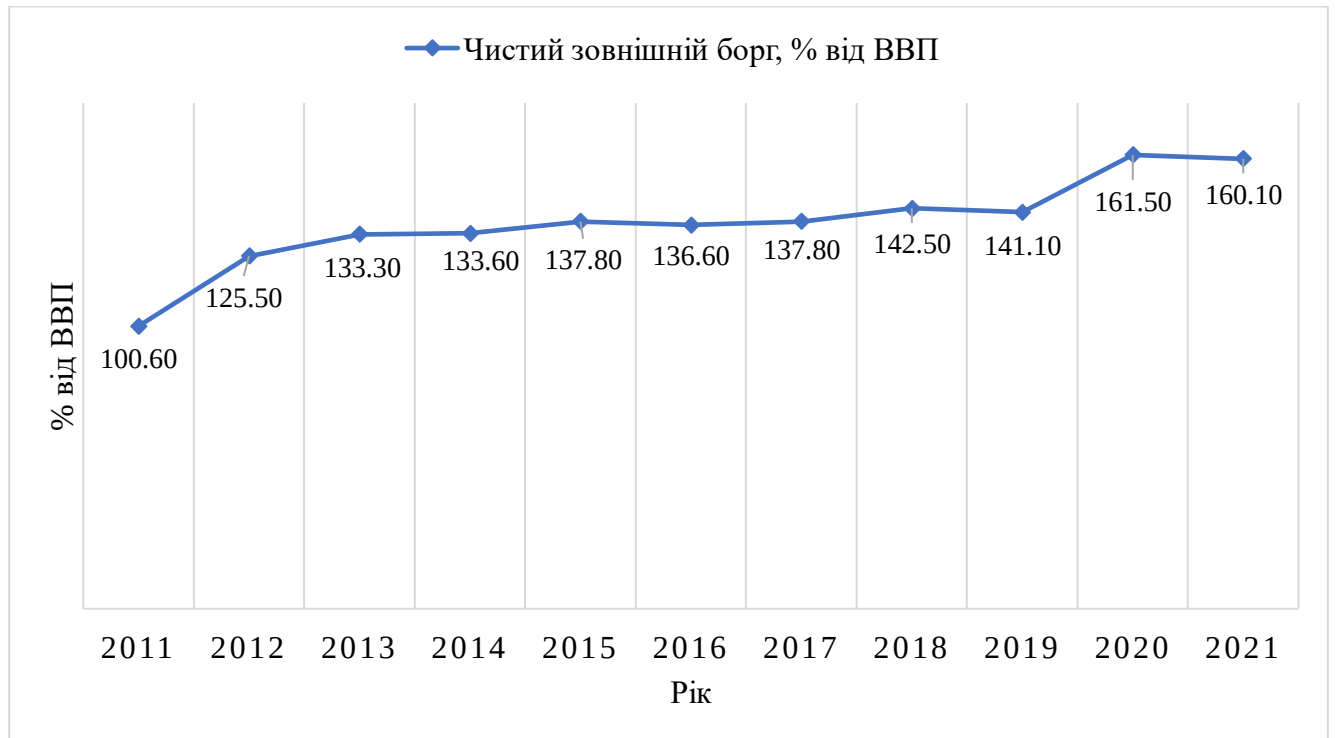

Рис. А.1 – Динаміка чистого зовнішнього боргу Греції в 2011-2021 рр.

Джерело: [30].

Динаміка ВВП Греції і його структура

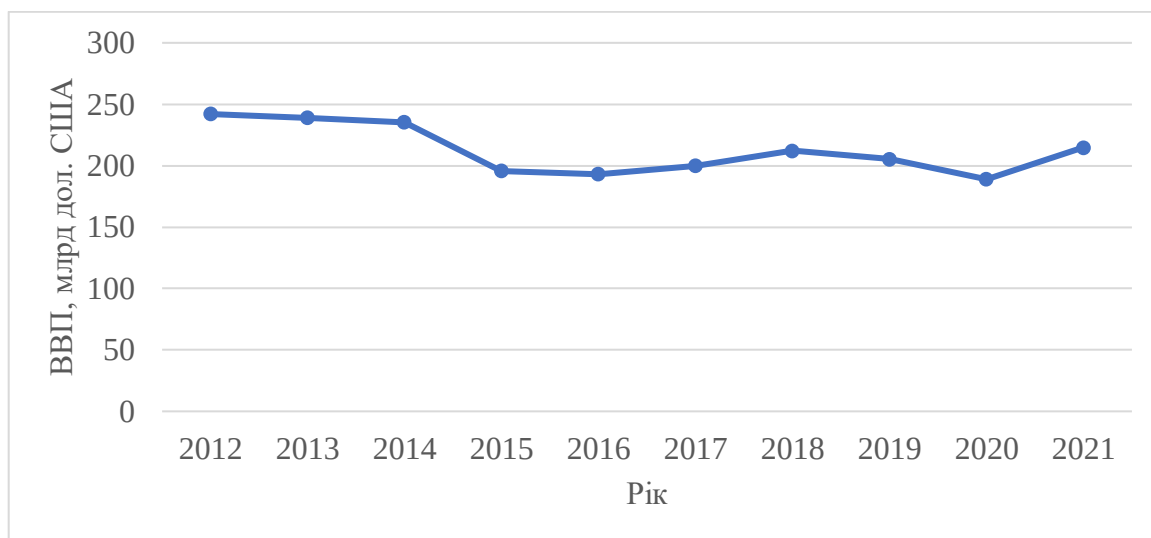

Рис. Б.1 – Динаміка ВВП Греції в 2012-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі [19].

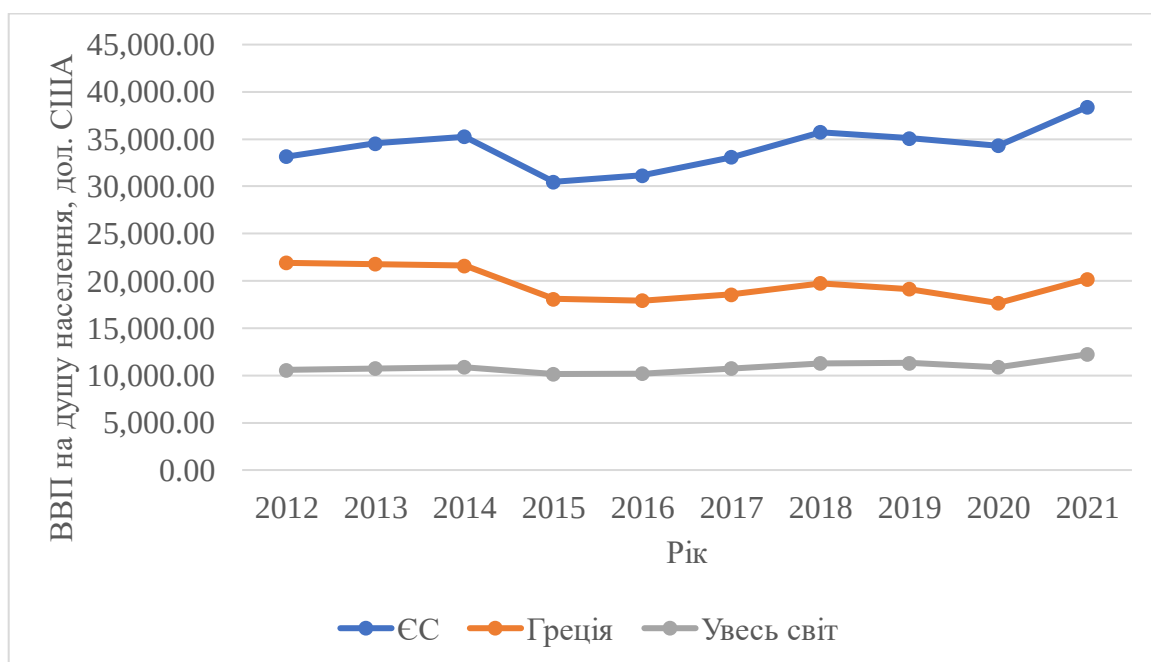

Рис. Б.2 – Динаміка ВВП на душу населення Греції, ЄС та середньосвітове значення в 2012-2021 рр.

Джерело: складено автором на основі [19].

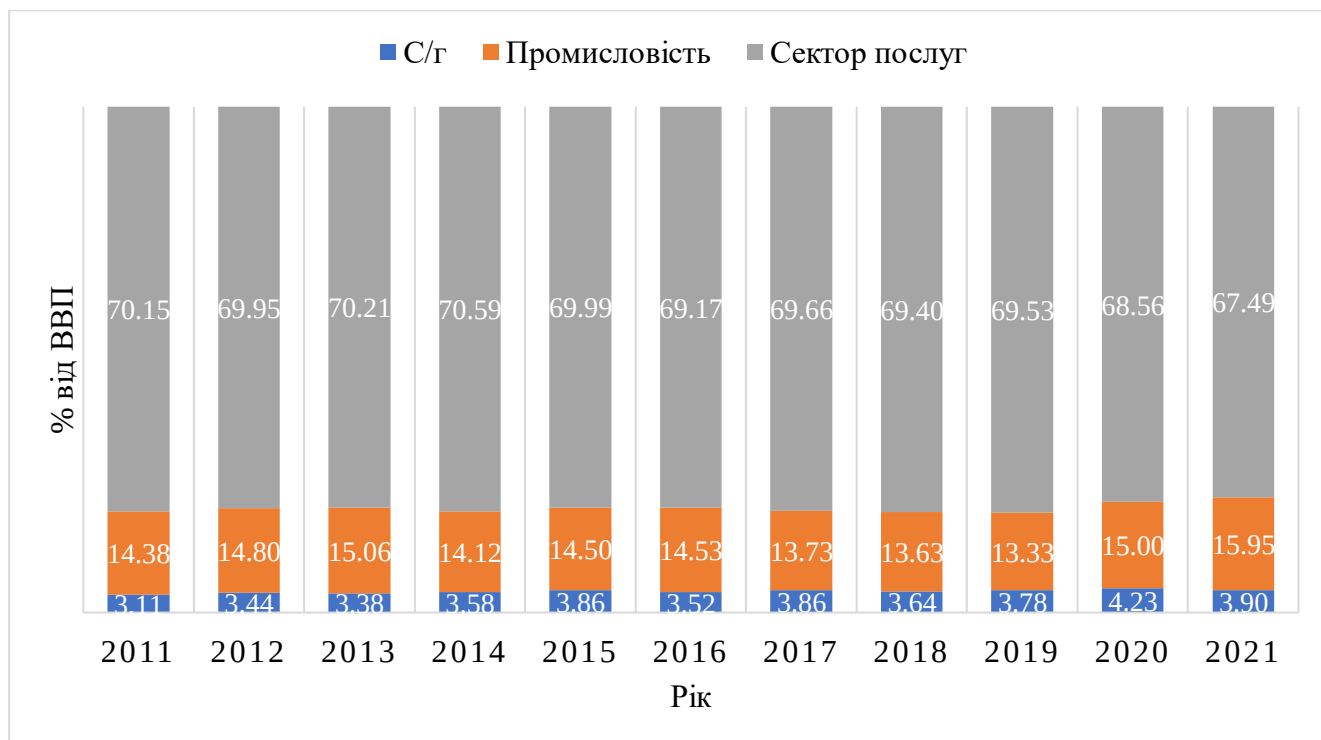

Рис. Б.3 – Розподіл валового внутрішнього продукту (ВВП) за секторами економіки в 2011-2021 рр.

Джерело: [32].

Товарна структура зовнішньої торгівлі Греції

Рис. В.1 – Товарна структура імпорту Греції в 2022 році

Джерело: складено автором на основі [20].

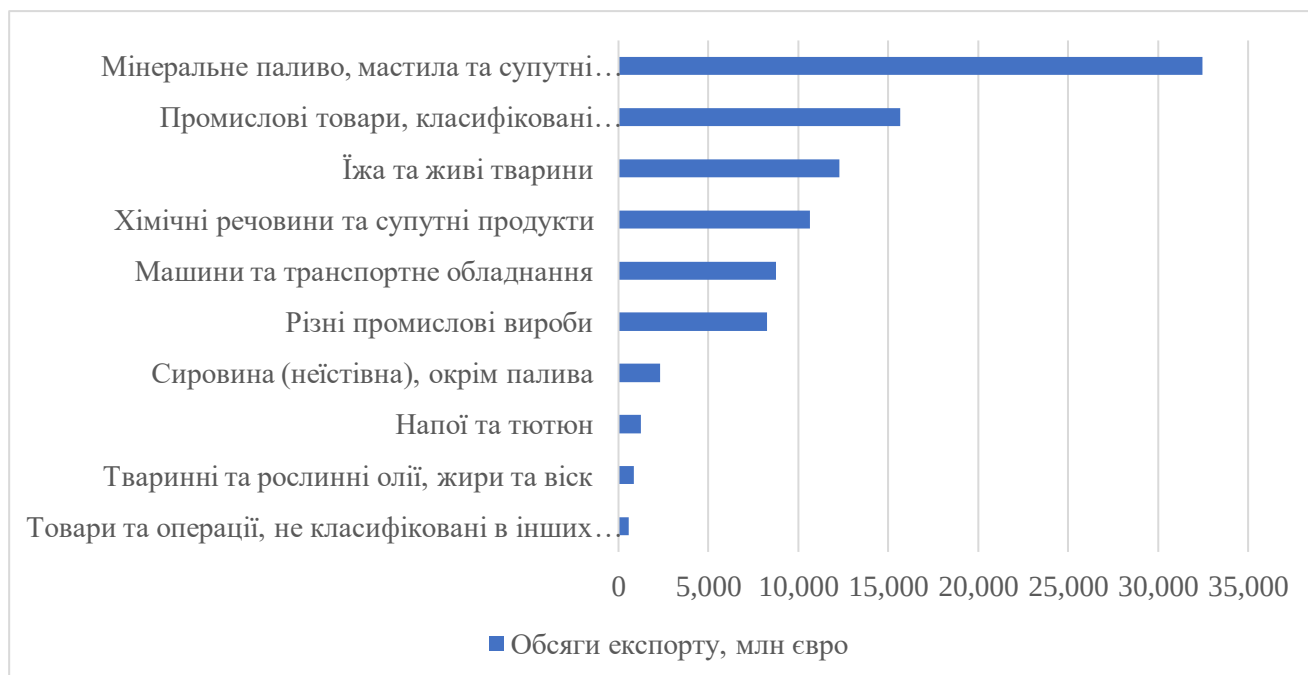

Рис. В.2 – Товарна структура експорту Греції в 2022 році

Джерело: складено автором на основі [20].

Структура зовнішньої торгівлі послугами Греції

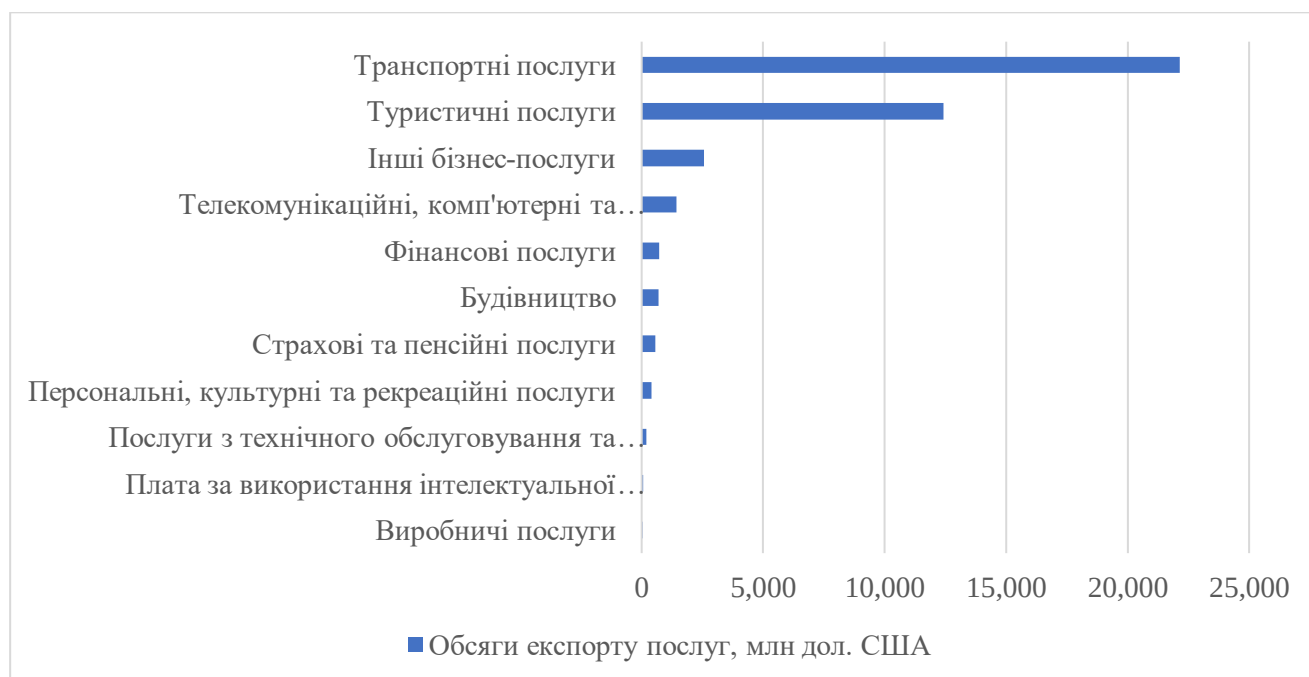

Рис. Г.1 – Структура експорту послуг Греції в 2021 році

Джерело: складено автором на основі [22].

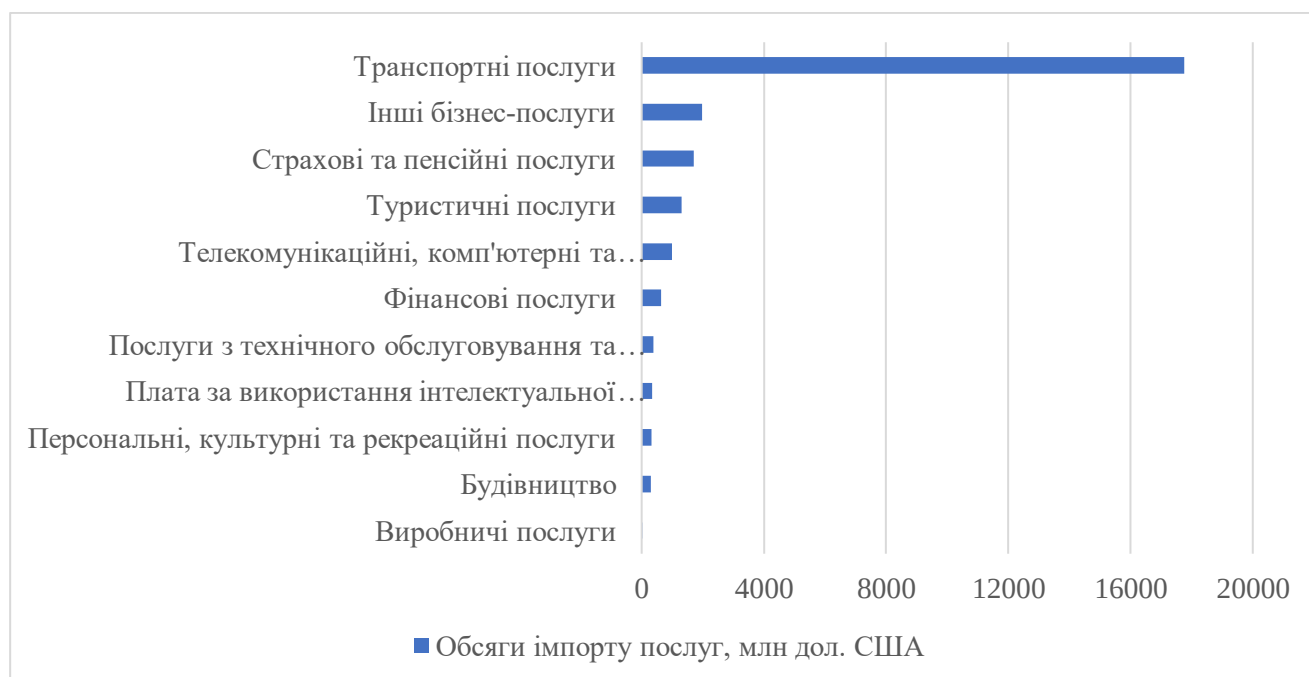
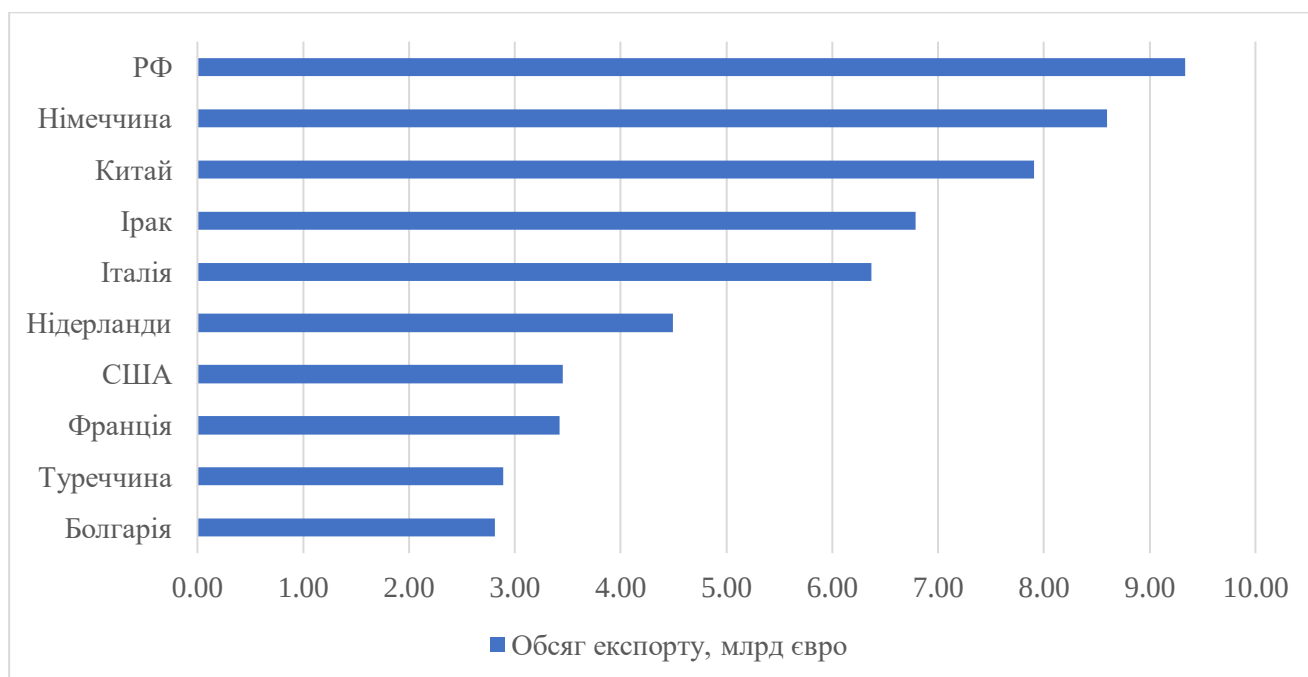

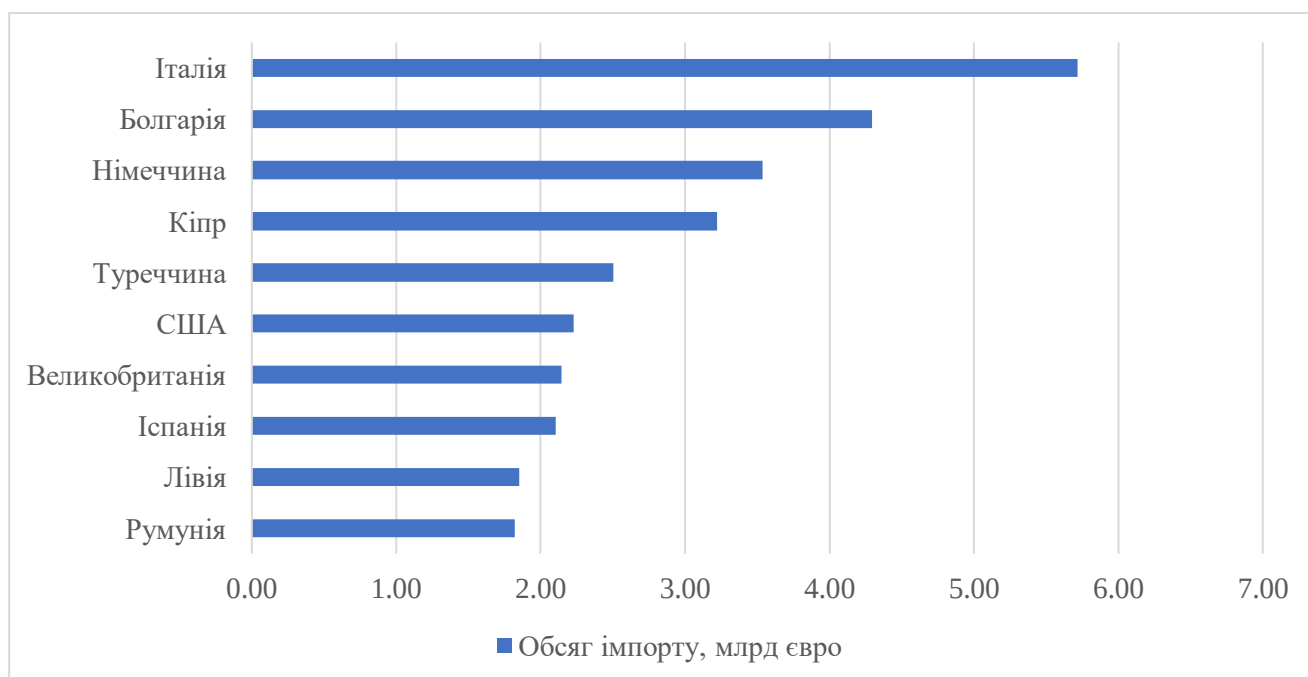
Рис. Г.2 – Структура імпорту послуг Греції в 2021 році

Джерело: складено автором на основі [22].

Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами Греції

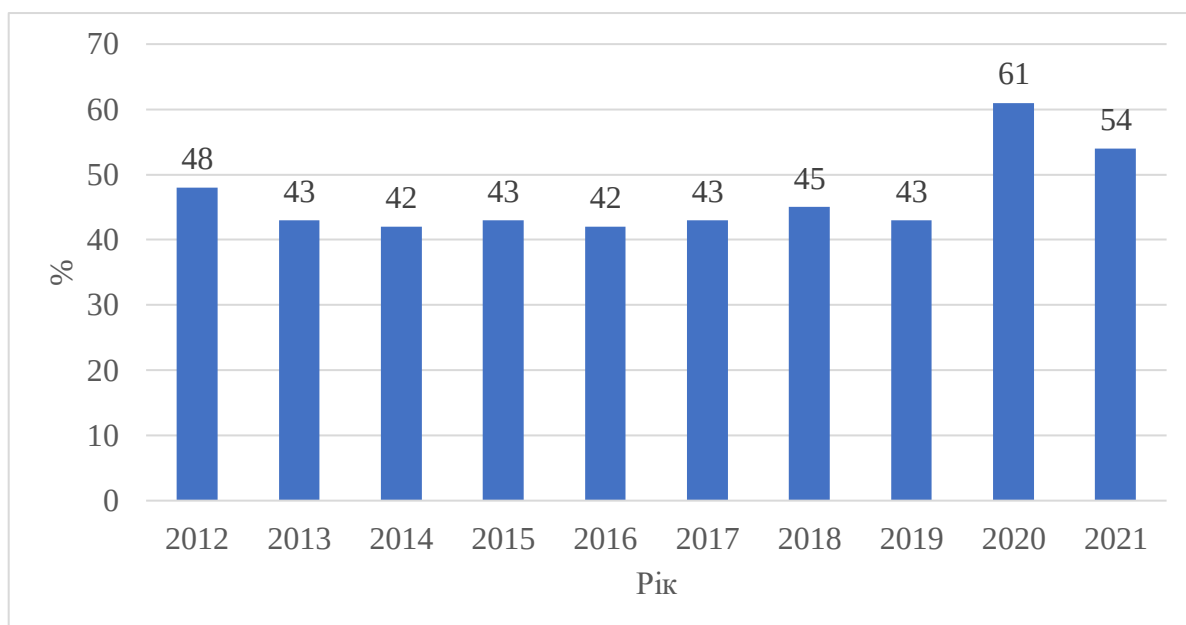
Рис. Г.1 – Географічна структура імпорту товарів Греції в 2022 році

Джерело: складено автором на основі [20].

Рис. Г.2 – Географічна структура експорту товарів Греції в 2022 році

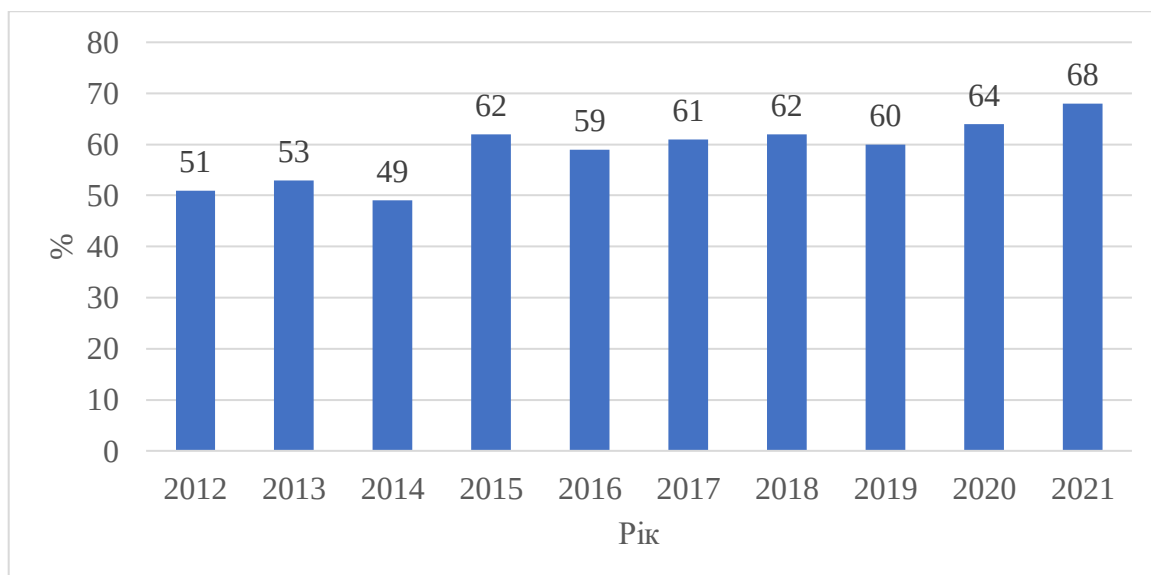
Джерело: складено автором на основі [20].

Питома вага транспортних послуг Греції

**Рис. Д.1 – Частка транспортних послуг в загальному обсязі експорту Греції
2012-2021 рр.**

Джерело: складено автором на основі [19].

**Рис. Д.4 – Частка транспортних послуг в загальному обсязі імпорту Греції
2012-2021 рр.**

Джерело: складено автором на основі [19].

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ

Имя пользователя:
Европейської економіки і бізнесу Гончарова Анаста...

ID проверки:
1015154915

Дата проверки:
20.05.2023 19:59:12 CEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
20.05.2023 19:59:51 CEST

ID пользователя:
100005726

Название файла: Верховгляд Анни Сергіївни Розвиток зовнішньої торгівлі Греції стан, тенденції та перспекти...

Количество страниц: 51 Количество слов: 10925 Количество символов: 84111 Размер файла: 375.12 KB ID файла: 1014835470

6.84% Совпадения

Наибольшее совпадение: 1.02% с источником из Библиотеки (ID файла: 1014778353)

4.66% Источники из Интернета

219

Страница 53

6.41% Источники из Библиотеки

702

Страница 56

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников

Модификации

Обнаружены модификации текста. Подробная информация доступна в онлайн-отчете.

Замененные символы

10